राजस्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan)

२०७९/८०-२०८१/८२

अन्तिम प्रतिवेदन

जानकी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

दुर्गौली, कैलाली, सुदुरपश्चिम प्रदेश

सहयोगी निकाय:

प्रदेश सुशासन केन्द्र, पुन्ना, डोटी ।

सहजिकरण: स्कोलार-स्मार्ट-अपि प्वाइन्ट जेभि, बबरमहल, काठमाडौं ।

प्रदेश सरकार
सुदूरपश्चिम प्रदेश
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
प्रादेशिक सुशासन केन्द्र
पुन्ना, डोटी, नेपाल

पत्र सं:
च.नं:

मन्तव्य

प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम (PLGSP) देशका ७ वटा प्रदेश र ७५३ वटा स्थानीय तहहरुमा नेपालको संविधान २०७२ को मर्म अनुसार सघीयता कार्यान्वयन, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारको क्षमता विकास, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो र प्रभावकारी वनाउन साथै चुस्त, दिगो, समावेशी, जनउत्तरदायी शासन प्रणाली स्थापना गर्न आ.व. २०७६/०७७ बाट ४ वर्षका लागि यो कार्यक्रम संचालन भएको छ ।यस सुदूरपश्चिम प्रदेशमा क्षमता विकासको लागि प्रादेशिक सुशासन केन्द्र, पुन्ना, डोटीबाट सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिलाई कार्यक्रम संचालन भई रहेको छ ।

नेपालमा संघीयताको अभ्यास नयाँ विषय हो । परिवर्तित परिवेशमा तिनै तहका सरकारहरुका वीचको समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्ववाट मात्र निर्धारित लक्ष्यमा पुग्न सकिन्छ । यसै सन्दर्भमा संघीयताको सफल, कार्यान्वयनको लागी तिनै तहका सरकारहरुको क्षमता विकासले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ । प्रदेश र स्थानीयतहको क्षमता अभिवृद्धि गरेर संघीयताको जग वलियो बनाउन सकिन्छ । यही वलियो र दिर्घकालिन संस्थागत विकास गर्ने उद्देश्यले प्रादेशिक सुशासन केन्द्र, डोटीले प्रदेश तथा स्थानीय तहका निर्वाचित मनोनित र नियुक्त पदाधिकारी तथा प्रशासनिक कर्मचारीको क्षमता विकास गर्ने उद्देश्यले काम गरि रहेको छ ।

आव २०७८।०७९ को यस केन्द्रको वार्षिक कार्यक्रम अनुसार स्थानीयतहको संस्थागत क्षमता विकासका कार्यहरु अन्तर्गत आवधिक योजना निर्माण, राजश्व सुधार कार्य योजना, क्षमता विकास योजना, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेसीकरण रणनीति आदि जस्ता कार्यहरुमा गाँउपालिका र नगरपालिकासंगको समन्वय र सहकार्यमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गरिदै आएको छ । सोही सन्दर्भमा तहाँ गाँउपालिकारनगरपालिको राजश्व सुधार योजना निर्माणमा यस केन्द्रवाट सहयोग गर्नपाउँदा म व्यक्तिगत तथा प्रादेशिक सुशासन केन्द्रको सम्पूर्ण विज्ञ र कर्मचारीहरुको तर्फवाट खुशी व्यक्त गर्दछु । भविष्यमा पनि प्रादेशिक सुशासन केन्द्र, पुन्ना, डोटी यस कार्यमा निरन्तर सहयोग र सहकार्य गरि रहने छ ।

अन्तमा राजश्व सुधार योजना निर्माण कार्यको शुरु देखि नै आवश्यक सहयोग गरि उक्त कार्य सम्पन्न गर्नमा योगदान पुर्याउनु हुने गाँउपालिका र नगरपालिकाका अध्यक्ष वा प्रमुख उपाध्यक्ष वा उपप्रमुख एवं सम्पुर्ण गाँउ र नगर कार्यपालिकाका सदस्यहरु तथा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत र सम्पुर्ण कर्मचारीहरुलाई धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु । त्यस्तै यस कार्यमा संलग्न विज्ञ एवं प्राविधिक समूहलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

पदमराज जोशी
कार्यकारी निर्देशक
प्रादेशिक सुशासन केन्द्र ,पुन्ना, डोटी
मिति : २०७९।०३।२० गते

स्थानीय सरकार
जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली, सुदुरपश्चिम प्रदेश

पत्र सं:
च.नं:

मितिः २०७९।०३।२१ गते

दुई शब्द

नेपालको सविंधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, अन्तर-सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण ऐन, २०७४ अनुसार पालिकाहरुलाई आय संकलन गर्ने अधिकार दिईएको छ । पालिका आफैले कर एवम् शुल्कका दरहरु तोक्ने र संकलन गर्ने अधिकार राख्दछ । कर तर्फ सम्पत्ति कर, व्यवसाय कर तथा घर जग्गा कर आदि प्रमुख छन् भने नक्सा पास, इजाजत पत्र जारी तथा नवीकरण, कागजात प्रमाणित एवम् सिफारिस शुल्कहरु पनि आन्तरिक आम्दानीका स्रोत हुन् । साथै पालिकाले आफ्नो सम्पत्ति परिचालन गरी तथा प्राकृतिक स्रोतहरुको सिफारिस एवम् बिक्री गरी आय आर्जन गर्ने अधिकार पनि आफुमा सुरक्षित रहन्छ ।

पालिकामा करिब २६ प्रकारका राजस्वको स्रोतहरु छन् । कतिपय स्रोतहरु परिचालन गर्ने संस्थागत संयन्त्र बलियो नभएर राजस्व वा शुल्क उठाउन सकेका छैनन् । स्थानिय तहलाई आत्म निर्भर बनाउन यस कार्य योजनाले मार्ग निर्देशनको कार्य गर्ने छ भन्ने विश्वास लिएको छु । अन्त्यमा यस कार्य योजनाको सफल कार्यान्वयन हुने प्रतिवद्धताका गर्दछु साथै यो कार्य योजना तयार गर्न सहयोग गर्ने प्रदेश सुशासन केन्द्र PCGG, पुन्ना डोटी लगायत यस पालिकाका पदाधिकारि कर्मचारीहरु र विज्ञ समुहहरुलाई बधाई तथा धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

....
उपाध्यक्ष

स्थानीय सरकार
जानकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्गौली, कैलाली, सुदुरपश्चिम प्रदेश

पत्र सं:
च.नं:

मिति: २०७९।०३।२१ गते

मन्तव्य

स्थानीय तहको स्रोत परिचालनमा आत्मनिर्भर बनाई कुल खर्चमा आन्तरिक राजस्वको अंश क्रमश: बढाउनका लागि विकास निर्माणका कामहरु तीव्र गराई नगरबासीको जीवनस्तर सुधार गर्न गाउँपालिकालाई आर्थिक रुपमा सबल बनाउन "राजस्व सुधार कार्ययोजना" आवश्यक भएकोले यो कार्ययोजना तयार पारिएको हो छ । राजस्वका सबै स्रोतहरुलाई समतामुलक, प्रगतिशील र न्यायपूर्ण बनाउँदै राजस्वका दायरा र क्षेत्र वृद्धि गर्न पनि राजस्व सुधार कार्ययोजना आवश्यक पर्दछ । यस पालिकाको राजश्व सुधार योजना तयार गर्ने PCGG, पुन्ना, डोटीका निर्देशक श्री पदमराज जोशीज्यु लगायत परामर्शदाता टिम र यस कार्यमा सहयोग गर्ने यस गाउँपालिकाकाको राजश्व सुधार परामर्श समिति, कर्मचारी र पदाधिकारीहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

वित्तीय स्रोत परिचालन र व्यवस्थापनमा नगरभित्रका निजी क्षेत्र, नागरिक समाज एवम् अन्य सरोकारवाला समेतको सक्रिय सहभागिता र सहकार्यले पनि राजस्व परिचालनमा ठुलो प्रभाव पार्दछ । तसर्थ प्रत्येक वर्ष आफ्नो प्रतिवेदन दिई नयाँ नीति अख्तियार गर्न पालिकालाई परामर्श दिने "राजस्व परामर्श समिति" लाई समेत यो योजना ज्यादै महत्वपूर्ण हुन सक्दछ । यस राजश्व सुधार कार्य योजनाले दिएका सुझावहरुलाई क्रमश लागु गर्दै जाने र वार्षिक रुपमा यसमा परिमार्जन गरी पालिकाको वित्तीय अनुशासन कायम गरी आन्तरिक राजश्व बृद्धि गर्नमा यस राजश्व सुधार कार्य योजनाले सहयोग गर्ने विश्वास लिएको छु ।

....

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

विषय सूची

परिच्छेद – एक : परिचय....8

१.१ पृष्ठभूमी 8

१.२ राजस्व सुधार योजनाको औचित्यः 9

१.३ योजनाले राखेका उद्देश्यहरु 9

१.४ योजना तर्जुमा विधि र प्रकृया....10

१.५ योजनाका सीमाहरु....10

परिच्छेद – दुई : जानकी गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय....12

२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय 12

२.२ गाउँपालिकाको मानव संसाधनको अवस्था....12

२.३ गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तीको अवस्था 15

परिच्छेद तीन : स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता 17

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था....17

३.२. आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था 20

३.३ आन्तरिक राजस्व संकलनका प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण....21

३.३.१ स्थानीय कर राजस्व 21

३.३.२ गैरकर राजस्व....24

परिच्छेद – चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था 29

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धि नीति 29

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता 30

४.३ गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन....31

४.५. राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरू....33

परिच्छेद –पाँच : राजस्व सुधार कार्ययोजना....35

५.१ गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना....35

परिच्छेद –छ : आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण....39

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण....39

६.२ गाउँपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण....42

परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा 45

परिच्छेद आठ : अनुगमन तथा मूल्यांकन 46

अनुसूचीहरु 47

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू 47

अनुसूची २ : तथ्यांक/सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको फारम तथा सूची 48

अनुसूची ३ : राजस्व सुधार सम्बन्धि छलफलको उपस्थिति तथा फोटो..........................54

अनुसुची ४: अनुशिक्षणको प्रस्तुति सामाग्री...57

जानकी गाउँपालिकाको नक्सा

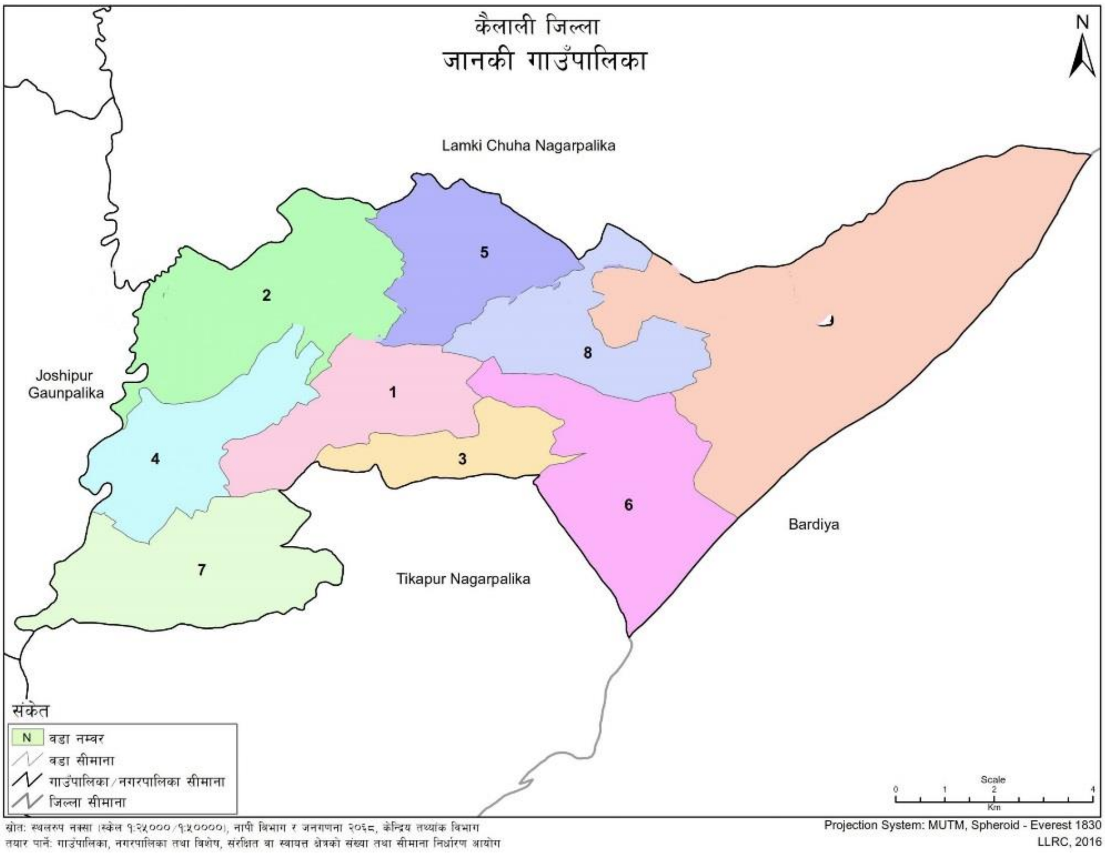

परिच्छेद – एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमी

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसुचि ८ र ९ बमोजिम स्थानीय तहलाई दिएको अधिकार सम्बन्धी व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीयतहलाई जिम्मेवारी दिएको छ । संविधानमा व्यवस्था भए अनुसार यी तिन तहका सरकार बीच सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्द्धन गर्नका लागि जनसहभागिता, उत्तरदायित्व र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्न जनतालाई गुणस्तरिय सेवा प्रवाह गर्ने लक्ष्य लिएको छ । यसको लागि स्थानीय नेतृत्वको विकास गरी स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ गर्दै स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारणी र न्यायिक पक्षलाई संस्थागत गर्न स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ कार्यान्वयनमा समेत आएको छ । यो ऐन आएपछि स्थानीय तहमा कानूनको अभाव हट्न गइ कामकाज गर्न सजिलो भएको छ । साथै सरकारबाट विभिन्न नमूना कानूनको निर्माण गरी स्थानीय तहलाई आफ्नो कानून आफै बनाउन नसकेसम्म यिनै नमूना कानूनबाट अगाडी बढ्न सजिलो भएको छ ।

स्थानीय तहलाई स्वायत्त र उत्तरदायित्वपूर्ण बनाउनका लागि ऐनको परिच्छेद ९ अन्तर्गत गाँउपालिका तथा नगरपालिकाको वित्तिय अधिकार क्षेत्रको निश्चित गरिएको छ । आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र आफै स्रोत, साधन संकलन गरी व्यवस्थित योजना पद्धति अनुसार स्थानीय विकास निर्माणका कार्यहरु कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहहरु स्वतन्त्र रहेका छन् । यसको लागि स्थानीय तहलाई प्रयाप्त स्रोत र साधनहरुको आवश्यकता पर्ने भएकोले आफ्नो क्षेत्रमा स्रोत साधन परिचालन गर्न वित्तिय अधिकार क्षेत्र किटानी गरिएको छ । कर, शुल्क, सेवा शुल्क र दस्तुरहरुमा तथा सिफारिस कार्य गर्नका लागि ऐनले विभिन्न अधिकार क्षेत्रहरु तोकिदिएको छ । स्थानीय तहले आफ्नो स्रोत संकलन र परिचालन गर्न- एककिृत सम्पति कर (सम्पत्ति कर), घरजग्गा कर, भुमिकर मालपोत, घरजग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर, बहाल बिटौरी शुल्क, पार्किङ्ग शुल्क, जडीबुटी, कबाडी र जीबजन्तु तथा विभिन्न सेवाहरुमा सेवा शुल्क लगाउन सक्ने तथा ढुङ्गा गिट्टी,स्लेट, बालुवा,चुनढुङ्गा, अब्रख, दहत्तर बहत्तरको बिक्री शुल्क तोक्ने तथा संकलन गर्ने, सामुदायिक वनको आयबाट रोयल्टी प्राप्त गर्ने जस्ता अधिकार दिएको छ । ऐनले प्रदेश, गाँउपालिका/नगरपालिकाको बीच रहेका दोहोरो अधिकार क्षेत्रभित्रका वित्तिय अधिकार अन्तर्गत कर निर्धारण एंव कर संकलन र बाँडफाँट बारे समेत प्रष्टता गरेको छ । यस्ता दोहोरो अधिकार क्षेत्रभित्रका करको दरहरु निर्धारण गर्दा कुनै निश्चित तहलाई तोकेको छ । जस्तै सवारी साधन करको दर निर्धारण र संकलन गर्ने जिम्मेवारी प्रदेशको हुने, घर जग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्कको दर निर्धारण प्रदेशले गर्ने र सो को संकलन गाँउपालिका वा नगरपालिकाले गर्ने, मनोरञ्जन करको दर र संकलन प्रक्रिया प्रदेशले गर्ने र संकलन गाँउपलिका वा नगरपालिकाले गर्ने, पदयात्रा र पर्यटन शुल्कको दर प्रदेशले निर्धारण र संकलन गर्ने र नियमानुसार बाँडफाँट गर्ने गरी जिम्मेवारी तोकिएको छ । यसरी एक अर्का स्थानीय तहका बिच अन्तरसम्वन्धित स्रोत साधनहरुको उत्खनन् एवं परिचालन गर्न अन्तरनिर्भरता हुने भएकोले कस्ले के गर्ने भन्ने बारेमा अन्यौल नहुने गरी सामञ्जस्यता गर्ने प्रयास गरिएको छ । तसर्थ, स्थानीय तहहरुले स्थानीय तवरले सहयोग र समन्वय गरी स्रोत साधन संकलन र परिचालन प्रभावकारी रुपमा गर्न आवश्यक रहेको छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ आउनु अगाडी स्थानीय निकायहरु स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ र नियमावली २०५६ अनुसार संचालन हुदै आएकाले त्यस अनुसार उठाई आएका कर, दस्तुर र सेवा शुल्कहरुलाई थप परिमार्जन सहित स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ (२०७५/११/१९ को संशोधन सहित) आएकोले सो ऐनको आशय बमोजिम अब प्रत्येक स्थानीय तहले आफ्नो आन्तरिक आयको बारेमा संम्भाब्यता अध्ययन गर्ने र योजनाबद्ध तरिकाले आँकलन र परिचालन गर्न जरुरी भएको छ । यस्तो अध्ययन कार्यले स्थानीय तहमा पहिचान नभएका वा परिचालन हुन बाँकी रहेका स्रोत साधनहरुको बारेमा सुझाव र पहिचान भएका स्रोतहरुको उचित व्यवस्थापन गरी आन्तरीक आय संकलन

कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा सम्पादन गर्न सहयोगी योजना निर्माण गर्न जानकी गाउँपालिकाले यो राजश्य सुधार कार्ययोजना तयार गरेको छ ।

१.२ राजस्व सुधार योजनाको औचित्यः

स्थानीय शासन पद्धतीलाई सुदृढ गरि स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत गरी स्थानीय सरकारको संचालन गर्नका लागि स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ लागु भएको छ। यसको लागि स्थानीय तहले प्रचलित कानून बमोजिम आर्जन गर्ने श्रोत र वित्तीय हस्तान्तरणको माध्यमबाट प्राप्त गर्ने श्रोत समेतलाई आधार बनाई सम्बन्धित नगर सभाबाट बजेट पारित गरि कार्यान्वयन गर्नु पर्ने छ। बजेट पारित गर्नका लागि स्थानीय स्रोत साधन कति छ र कति सम्म परिचालन गर्न सकिन्छ भनि यसको लेखाजोखा र विश्लेषण गरि आत्मनिर्भर बजेट तर्जुमा गर्नका लागि स्थानीय संभाव्यताको विश्लेषण र प्रक्षेपण गर्नुपर्ने हुन्छ। ऐनको दफा ११, उपदफा (२) , घ (१) मा गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अर्न्तगत संघीय कानून तथा प्रदेश कानूनको अधिनमा रहि सम्पति कर , घर बहाल कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, सेवा शुल्क, दस्तुर, पर्यटन शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भुमिकर (मालपोत) र मनोरञ्जन कर सम्बन्धि नीति, कानून, मापदण्ड कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले सत्य तथ्यमा आधारित भई आन्तरिक आयहरुको संभावनाका आधारमा वार्षिक बजेट अनुमान गरि प्रस्तुत गर्नुपर्ने र प्रत्येक वर्षका लागि आन्तरिक आयको अनुमान अनुसार बजेटको लक्ष्य बनाउने र आयका नयाँ स्रोतहरुको पहिचान तथा त्यसको परिचालनका उपायहरु खोजी गरी राजश्व संकलन कार्यलाई कानूनसम्मत तथा न्यायोचित बनाउन तथा स्थानीय तहको जवाफदेहीता अभिबृद्धि गर्नका लागि यस प्रकारको अध्ययनले सहयोग पुऱ्याउन सक्ने र सबै स्थानीय तहहरुले आन्तरिक आम्दानीको संभाव्यता, प्रक्षेपण र सुधार योजना लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

१.३ योजनाले राखेका उद्देश्यहरु

गाउँपालिकाको आन्तरिक आयको विद्यमान अवस्था, आन्तरिक स्रोतको संभावना र विद्यमान समस्याहरूको विश्लेषण गरी सुधारका क्रियाकलाप पहिचान गर्न र सोको आधारमा आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपणमा गाउँपालिकालाई सहयोग पुऱ्याउनु नै यस कार्ययोजना तयारी गर्नुको मुलभूत उद्देश्य हो । यस कार्ययोजनाका विशिष्ट उद्देश्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- गाउँपालिकाको आय अधिकार तथा सुधार योजना सम्बन्धमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कार्यपालिकाका सदस्यहरु, राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरु, शाखा प्रमुखहरू, वडा सचिवहरु, राजस्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरू, प्रमुख राजनीतिक दल तथा उद्योग वाणिज्य संघका प्रतिनिधि र अन्य सरोकारवालाहरूलाई अभिमुखिकरण गर्ने ।
- शीर्षकगत रुपमा करका आधार तथा विगत तीन वर्षको आन्तरिक आयको अवस्थाको विश्लेषण गर्ने ।
- आन्तरिक आयबृद्धिको लागि आयका प्रमुख स्रोतहरूको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने ।
- राजस्व प्रशासनको संस्थागत व्यवस्था, बिलिङ्ग तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण गर्ने
- पालिकाको आन्तरिक आय बृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी आय प्रक्षेपण एवम् आय सुधार रणनीति सहितको राजस्व सुधार कार्य योजना तयार गर्ने ।

- गाउँपालिकाको विद्यमान राजश्वका श्रोतहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण गरि वर्तमान ऐनको प्रावधान अनुसारका सम्भावनाहरुको खोजी गर्नु ।
- गाउँपालिकाको विगत ३ वर्षको आन्तरिक आयको प्रवृति विश्लेषण गर्नु ।
- आन्तरिक राजश्व वृद्धिका लागि गाउँपालिकाले गरेको प्रयास र लिएको निति तथा विद्यमान समस्या र चुनौति बारे विश्लेषण गर्नु ।
- गाउँपालिकास्तर र वडा स्तरमा रहेका प्रमुख संभावनाहरुको बारेमा उजागर गर्नु ।
- विगत ३ वर्षको आन्तरिक राजश्व परिचालनको स्थिति र संभावित संभावनाहरुको आधारमा आगामी तीन वर्षहरुका लागि राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्नु ।

१.४ योजना तर्जुमा विधि र प्रकृया

यो अध्ययन संचालन गर्दा निम्नलिखित विधिहरु अवलम्बन गरिएको थियो ।

- ❖ नयाँ ऐन, कानून अनुसारका शिर्षकगत कर शुल्क तथा दस्तुर अर्न्तगतका विवरणहरु प्राप्त गर्न आवश्यक फर्म्याटहरु डिजाइन गरिएको ।
- ❖ नगरपालिकामा भएको रेकर्डहरु अध्ययन गरि प्राप्त सूचना तथा जानकारीहरु संकलन गरिएको ।
- ❖ वडाका जनप्रतिनिधिहरुसँग त्यस वडामा रहेको राजश्व सम्बन्धि सूचना र सम्भावनाहरु बारे जानकारी लिइएको ।
- ❖ प्राप्त सबै विवरण र जानकारीको आधारमा प्रस्तुत कार्ययोजना निर्माण गरिएको ।
- ❖ राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धि दिग्दर्शनले मार्ग निर्देशित गरेका विभिन्न विधि तथा फरम्याटहरुको प्रयोग गरिएको ।

प्रस्तुत कार्ययोजना निर्माण कार्य सम्पन्न गर्दा निम्न लिखित प्रकृया तथा चरणहरु पुरा गरिएको थियो ।

चरण १: गाउँपालिकाको प्रमुख पदाधिकारीसँगको छलफल ।
चरण २: अध्ययन कार्य टोली गठन, गाउँपालिकामा कार्यढाँचाबारे अनौपचारिक प्रस्तुति र समन्वय ।
चरण ३: निधारित फर्म्याट अनुसार गाउँपालिकाबाट सूचना/जानकारी संग्रहको कार्यतालिका निर्माण ।
चरण ४: राजश्वसँग सम्बन्धित सरोकारवाला सहितको नगरस्तरीय कार्यशाला गोष्ठि
चरण ५: वडाहरुबाट प्राप्त विवरण र गाउँपालिकामा रहेको रेकर्डहरुको तुलनात्मक विश्लेषण र परिमार्जन ।
चरण ६: प्रतिवेदन लेखन, मस्यौदा कार्ययोजना तयारी र प्रस्तुति ।
चरण ७: अन्तिम कार्ययोजना पेश ।

१.५ योजनाका सीमाहरु

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनाको क्षेत्र व्यापक रहेको भएता पनि सीमित स्रोत साधन, पर्याप्त सूचनाको अभाव, सीमित समयका कारण यस अध्ययन प्रतिवेदनका आफ्नै सीमाहरू रहेका छन्, जुन निम्नानुसार रहेका छन्:

• अध्ययन तथा विश्लेषण कार्यका लागि प्रमुख रुपमा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्वितीय स्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूलाई आधार लिइएको छ । यसका अतिरिक्त गाउँपालिकाका सम्बन्धित प्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू तथा अन्य सरोकारपक्षहरूसँग भएको छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरू समावेश गरिएको छ ।

• गाउँपालिकाका आन्तरिक आय तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी अध्ययनको लागि उपलब्ध गराइएको फाराम अनुसार प्राप्त तथ्याङ्कहरू विभिन्न कार्यालयहरूको अभिलेख तथा आंशिक रुपमा स्थलगत अध्ययनबाट संकलन गरिएको छ ।

• गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा आर्थिक गतिविधिमा हुने बृद्धि, गाउँपालिकाका सेवामा हुने बृद्धि र नागरिक सन्तुष्टिमा हुने बृद्धि, मूल्यांकन दरमा हुने बृद्धि तथा राजस्वका दरको पुनरावलोकन आदि क्रियाकलापहरूले भविष्यको राजस्व संकलनमा असर गर्ने भएता पनि यी तथ्यांकहरू उपलब्ध नभएकाले आय प्रक्षेपणमा आधार लिन सकिएको छैन ।

• वि.सं. २०७३ मा जानकी गाउँपालिकाका रुपमा स्थापित यो गाउँपालिका क्रमिक रुपमा अगाडी बढी रहेको छ । भरखरै विकास उन्मुख अवस्थामा रहेको, ऐन, नियम तथा कानून समयमै बन्न नसकेको अवस्था लगायत अन्य विविध प्राविधिक कारणहरुले गर्दा नगरपालिका पूर्ण रुपमा संस्थागत विकास हुन नसकेको अवस्था देखिन्छ । जसले गर्दा राजस्व सुधार कार्य योजना निर्माण सम्बन्धि आवश्यक सूचना तथा तथ्यांकहरु प्रयाप्त मात्रामा प्राप्त हुन सकेन । यि विविध प्राविधिक समस्या र चुनौतीका कारणले अध्ययनलाई पूर्ण तथ्यपरक र परिणात्मक बनाउन केही कमी भएको महसूस रह्यो ।

• वैज्ञानिक अध्ययनको मूल आधार उपलब्ध तथ्यांक र सूचनामा निर्भर रहन्छ । पर्याप्त र भरपर्दो तथ्यांकमा आधारित अध्ययन हुन सकेमा अध्ययन त्यति नै बढी वस्तुपरक र वैज्ञानिक हुन जान्छ । गाउँपालिकाको प्रयासमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको निर्माण भएकोले कतिपय छुट हुन गएका र तयारीकै क्रममा रहेका तथ्यांकहरुको हकमा यस नगर राजश्व सुधार कार्ययोजनाको अध्ययनको मध्यावधि मुल्यांकनको अवधिसम्म संकलन गरी दस्तावेजमा मिलान गर्ने अपेक्षा राखिएको छ ।

परिच्छेद – दुई : जानकी गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

कैलाली जिल्लाको पुर्बमा अवस्थित रहेको जानकी गाउँपालिकाको कार्यालय दुर्गौलीमा अवस्थित छ । यस गाउँपालिकाको उत्तर दिशामा लम्कीचुहा नगरपालिका, दक्षिणमा टीकापुर नगरपालिका सँग सिमा जोडीएको छ भने पश्चिममा जोशीपुर गाउँपालिका र पुर्वमा बर्दिया जिल्लाको राजापुर अवस्थित छ । नेपालका २२ तराई जिल्लाहरु मध्येको एक कैलाली जिल्लामा यो गाउँपालिका पर्ने भएकाले यस जानकी गाउँपालिकाको शतप्रतिशत जमिन समथर छ ।

स्थानीय बासीका अनुसार मुख्य पेशा कृषि रहेको यस गाउँपालिकामा समथर, उब्जाउयुक्त, दोमट र बलौटे माटो गाउँपालिकाको अधिकांश भागमा पाइन्छ । गाउँपालिकाको पुर्वमा क्षेत्र ओगटेको कर्णाली नदी र अन्य विभिन्न साना नदी तथा खोलाहरु रहेका छन् । यहाँका कृषकहरुले वर्षेनी विभिन्न खालका कृषी उपजहरु ध.उ.म.न.पा लगायत, भारतको उत्तरप्रदेशमा रहेको विभिन्न बजार, यसैगरी टिकापुर बजार, लम्की बजारमा बिक्रि गरी कृषी पेशाबाट लाभ लिने गरेको पाइन्छ । धान, गहुँ, मकै, विभिन्न तरकारी तथा नगदेबाली, दलहन, तेलहन र माछाको लागि यस जानकी गाउँपालिकाको माटो अत्यन्त मलिलो रहेको पाइन्छ । गाउँपालिकाले तयार गरेको गाउँ वस्तुस्थिती विवरण २०७७ अनुसार यस गाउँपालिकाको जनसंख्या ६४,८१० रहेको छ । यो गाउँपालिकाको क्षेत्रफल १०७.२७ वर्ग किलोमिटर रहेको छ ।

२.२ गाउँपालिकाको मानव संसाधनको अवस्था

गाउँपालिका सञ्चालनका लागि अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत सहित १८ सदस्यीय कार्यपालिका रहेको छ भने कर्मचारीतर्फ २०७९ जेठ मसान्तमा विभिन्न प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित विभिन्न तहका २४५ दरबन्दिमा ८७ कर्मचारी कार्यरत रहेको देखिन्छ । थप विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २: जानकी गाउँपालिकाको संगठनात्मक संरचना र दरबन्दि तेरिज

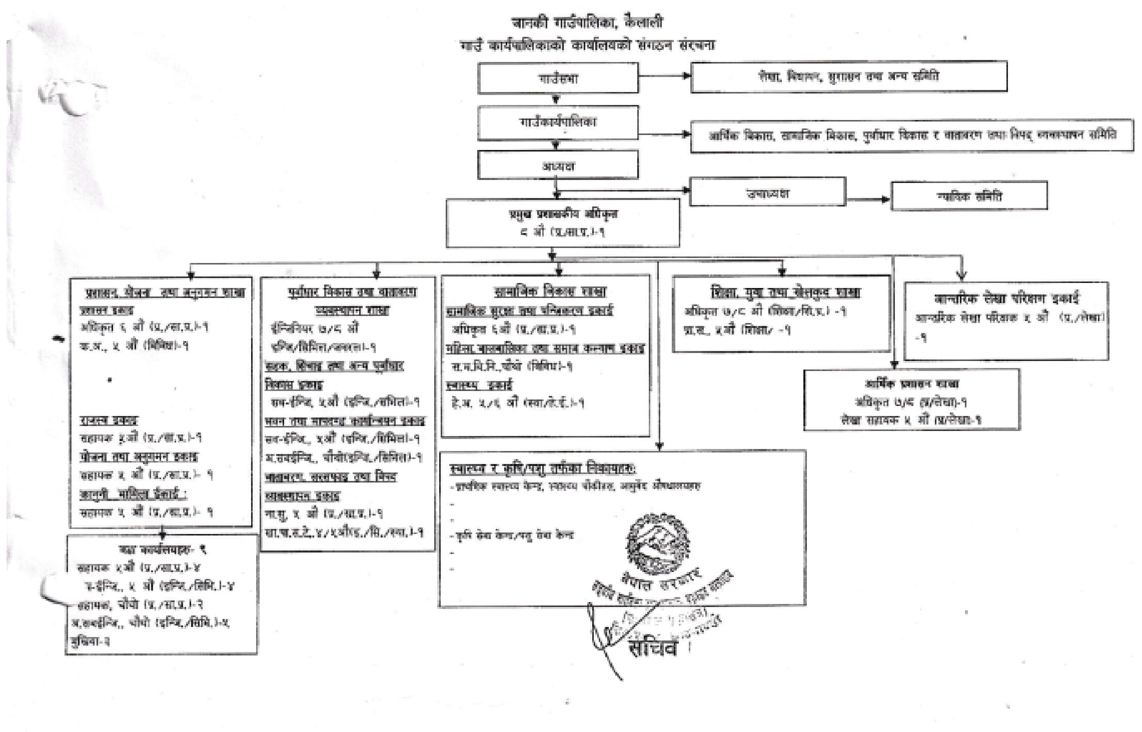

कर्मचारी दरबन्दी तेरिज

क्र.सं.	पद	तह	सेवा	समुह	उपसमुह	स्वीकृत दरबन्दी	पदपूर्ति संख्या	रिक्त पद	कैफियत
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	८ औं	प्रशासन	सा.प्र.	--	१	१	०	
२	अधिकृत	६ औं	प्रशासन	सा.प्र.	--	२	१	१	
३	इन्जिनियर	६ औं	इन्जिनियरिङ	सिभिल	--	१	१	०	
४	अधिकृत	६ औं	शिक्षा	शि.प्र.	--	१	१	०	
५	अधिकृत	६ औं	प्रशासन	लेखा	--	१	१	०	
६	हे.ई.	६ औं	स्वास्थ्य	हे.इ.	--	१	१	०	
७	क.न./जे.न.	६ औं	स्वास्थ्य	नर्सिङ	--	१	१	०	
८	वातावरण निरीक्षक	६औं	विविध	विविध	--	१	०	१	
९	सूचना प्रविधि अधिकृत	६ औं	विविध	विविध	--	१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
१०	रोजगार संयोजक	६ औं	विविध	विविध	--	१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
११	ना.ले.प.	५ औं	प्रशासन	लेखा		१	१	०	
१२	सहायक	५ औं	प्रशासन	सा.प्र.	--	६	०	६	कामकाजीमा १ जना र सेवा करारमा १ जना कार्यरत
१३	कम्प्युटर अपरेटर	५ औं	विविध	विविध	--	२	२	०	
१४	लेखा सहायक	५ औं	प्रशासन	लेखा	--	१	१	०	
१५	प्र.स.	५ औं	शिक्षा	शि.प्र.	--	१	१	०	
१६	सब ईन्जिनियर	५ औं	इन्जिनियरिङ	सिभिल	--	६	४	२	सेवा करारमा १ जना सहित ६ जना कार्यरत
१७	खा.पा.स.टे.	५ औं	इन्जिनियरिङ	सिभिल	सेनेटरी	१	१	०	
१८	सर्वेक्षक	५ औं	इन्जिनियरिङ	सर्वे		१	०	१	
१९	सहायक	५ औं	न्याय	कानून		१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
२०	एम.आई.एस. अपरेटर	५ औं	विविध	विविध		१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
२१	अ.सब इन्जिनियर	४ औं	इन्जिनियरिङ	सिभिल		६	४	२	

क्र.सं.	पद	तह	सेवा	समूह	उपसमूह	स्वीकृत दरबन्दी	पदपूर्ति संख्या	रिक्त पद	कैफियत
२२	सहायक	४ औं	प्रशासन	सा.प्र.		७	१	६	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
२३	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	४ औं	विविध	विविध		२	०	२	
२४	इलेक्ट्रिसियन	४ औं	इन्जिनियरिङ	इलेक्ट्रिकल	जनरल इलेक्ट्रिकल	१	०	१	
२५	[illegible]	४ औं	विविध	विविध		१	१	०	
२६	[illegible]	४ औं	इन्जिनियरिङ	सिभिल	[illegible]	१	१	०	
२७	अमिन	४ औं	इन्जिनियरिङ	सर्वे		१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
२८	रोजगार सुपरभाईजर	४ औं	विविध	विविध		१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
२९	फिल्ड सहायक	४ औं	विविध	विविध		१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
३०	सामुदायिक [illegible]	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		१	०	१	सेवा करारमा कार्यरत १ जना
३१	हेभी सवारी चालक	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		४	०	४	सेवा करारमा कार्यरत ३ जना
३२	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		४	०	४	सेवा करारमा कार्यरत २ जना
३३	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		१०	०	१०	सेवा करारमा कार्यरत ६ जना
३४	चौकिदार	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		१	०	१	
	जम्मा					७४	१४	६०	
वडा कार्यालय तर्फ									
३५	सहायक	५ औं	प्रशासन	सा.प्र.		६	४	२	सेवा करारमा कार्यरत२ जना
३६	सहायक	४ औं	प्रशासन	सा.प्र.		९	१	८	अस्थायी कार्यरत २ जना
३७	मुखिया	तेस्रो	प्रशासन	सा.प्र.		३	३	०	
३८	का.स.	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		१०	३	७	सेवा करारमा कार्यरत ६ जना
३९	चौकिदार	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		९	०	९	
	जम्मा					३७	११	२६	
कृषि विकास शाखा									
४०	अधिकृत	६ औं	कृषि	कृषि प्रसार		१	१	०	
४१	ना.प्र.स.	५ औं	कृषि	बाली संरक्षण		१	१	०	
४२	ना.प्रा.स.	४ औं	कृषि	बाली संरक्षण		५	०	५	[illegible] करारमा कार्यरत ३ जना
४३	ना.प्रा.स.	४ औं	कृषि	बाली विकास		७	०	७	
४४	का.स.	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		३	१	२	
४५	चौकिदार	श्रेणी	प्रशासन	सा.प्र.		१	०	१	

क्र.सं.	पद	तह	सेवा	समूह	उपसमूह	स्वीकृत दरबन्दी	पदपूर्ति संख्या	रिक्त पद	कैफियत
		विहिन							
	जम्मा					१८	३	१५	
पशु सेवा शाखा									
४६	अधिकृत	६ औं	कृषि	भेटेरीनरी		१	१	०	
४७	प.स्वा.प्र.	५ औं	कृषि	भेटेरीनरी		१	१	०	
४८	ना.प.से.प्र.	५ औं	कृषि	ला.पो.डे.डे.		१	१	०	
४९	ना.प.स्वा.प्र.	४ औं	कृषि	भेटेरीनरी		६	१	५	OVOT सेवा करारमा २ जना सहित ३ जना कार्यरत
५०	ना.प.से.प्र.	४ औं	कृषि	ला.पो.डे.डे.		१	०	१	OVOT सेवा करारमा १ जना
५१	का.स.	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		२	१	१	
	जम्मा					१३	५	८	
स्वास्थ्य चौकी अन्तर्गत									
५२	सि.अ.हे.व./जनस्वास्थ्य निरीक्षक	६ औं	स्वास्थ्य	हे.इ.		८	८	०	
५३	सि.अ.न.मी.	६ औं	स्वास्थ्य	नर्सिङ		३	१	२	
५४	हे.अ.	५ औं	स्वास्थ्य	हे.इ.		८	५	३	
५५	स्टाफ नर्स	५ औं	स्वास्थ्य	नर्सिङ/प.हे.न.		५	०	५	
५६	ल्या.टे.	५ औं	स्वास्थ्य	मे.ल्या.टे.		२	०	२	
५७	अ.हे.व.	५ औं	स्वास्थ्य	हे.इ.		११	११	०	रजवा सिर चौकी १ जना
५८	अ.न.मी.	५ औं	स्वास्थ्य	नर्सिङ/प.हे.न.		१०	७	३	
५९	अ.हे.व.	४ औं	स्वास्थ्य	हे.इ.		६	४	२	
६०	अ.न.मी.	४ औं	स्वास्थ्य	नर्सिङ/प.हे.न.		१८	५	१३	सेवा करारमा कार्यरत ७ जना
६१	ल्या.अ.	४ औं	स्वास्थ्य	मे.ल्या.टे.		६	०	६	सेवा करारमा कार्यरत ४ जना
६२	का.स.	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		११	२	९	सेवा करारमा कार्यरत २ जना
६३	चौकिदार	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		१०	०	१०	
६४	स्वीपर	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.		५	०	५	सेवा करारमा कार्यरत ४ जना
	जम्मा					१०३	४३	६०	
	कुल जम्मा					२४५	८७	१५८	

२.३ गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तीको अवस्था

जानकी गाउँपालिकाको मुख्य भौतिक सम्पत्तीहरु निम्नानुसार छन् ।

क्र.सं.	सम्पत्तीको नाम	एकाइ	परिमाण	कैफियत
१	जिप	संख्या	१	
२	ल्यापटप	संख्या	५२	
३	डेस्कटप कम्प्युटर	संख्या	३१	
४	स्कुटर	संख्या	१	
५	मोटरसाइकल	संख्या	२७	
६	पिकअप	संख्या	१	
७	प्रोजेक्टर	संख्या	४	

क्र.सं.	सम्पत्तीको नाम	एकाइ	परिमाण	कैफियत
८	प्रिन्टर	संख्या	५९	
९	सिसिटिभी क्यामेरा	संख्या	२९	
१०	जमिन	मिटर	११	
११	कार्यालय भवन	संख्या	३	
१२	कर्मचारी आवास	संख्या	२	
१३	अन्य कार्यालय भवन	संख्या	२	
१४	अस्पताल भवन	संख्या	४	
१५	तालिम हल	संख्या	१	

परिच्छेद तीन : स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा उपलब्ध कानुनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको सम्भाव्यतालाई शिर्षकगत रुपमा विस्तृत विश्लेषण गरिएको छ । यसबाट गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था तथा सम्भावनाको विस्तृत विश्लेषण भई पहिचान गरिएको मुद्दाहरूलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सम्बोधन गर्ने विश्वास लिइएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधानले स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजस्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- घर बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- भूमीकर (मालपोत)
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर

संघीय कानुन (स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ :

(क) गाँउपालिका वा नगरपालिकाको एकल अधिकारः

अ) कर

- सम्पत्ति करः आफनो क्षेत्रभित्रको घर र घरजग्गामा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने । "घरले चर्चेको जग्गा" भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्ने ।
  (आर्थिक ऐन, २०७५ र केही नेपाल ऐनलाई सशोधन गर्न बनेको ऐन, २०७५ वाट संशोधित व्यवस्था)
- भूमि कर (मालपोत): आफ्नो क्षेत्रभित्रको जग्गामा त्यस्तो जग्गाको उपयोगका आधारमा लगाउने । तर, सम्पत्ति कर लगाएको अवस्थामा भूमिकर (मालपोत) लगाउन नपाइने । (आर्थिक विधेयक २०७५ वाट संसोधित व्यवस्था)
- घर जग्गा बहाल करः कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गादाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा ।
- व्यवसाय करः पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा ।
- सवारी करः टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, विद्युतीय रिक्सामा ।
- जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु करः आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत ।

आ) शुल्क

- बहाल बिटौरी शुल्कः आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत ।
- पार्किङ शुल्कः आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत ।

इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धि सेवा वा व्यवसायमा ।
- आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायक सेवामा (खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटबजार, पशु बधशाला, शबदाह गृह, धोबिघाट, सडक, बसपार्क, पुल आदि) - अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क ।
- सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क ।

ई) दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नविकरण दस्तुरः
- एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग
- ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग
- नक्सा पास दस्तुर
- पञ्जीकरण व्यवस्थापन दस्तुर
- वडामार्फत् गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर

उ) बिक्री गर्न सक्ने (केही नेपाल ऐनलाई ससोधन गर्न बनेको ऐन २०७५ वाट संसोधित ब्यवस्था)

- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वाताबरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एबम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री गर्न सक्ने ।
- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको बिक्री गर्न सक्ने ।
- यस्तो बिक्रीबाट प्राप्त रकम गाउँपालिका तथा नगरउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

ऊ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्न (केही नेपाल ऐनलाई ससोधन गर्न बनेको ऐन २०७५ बाट संसोधित ब्यवस्था)

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने ।
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ११ (४)) :

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन ब्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन ब्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट रोयल्टी

- खानेपानी महसुल
- स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई सेवा शुल्क
- स्थानीय स्तरमा जडिवुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन, संकलन, प्रसोधन र वजार व्यवस्थापन
- जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र र स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, संचालन अनुमति
- स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, नविकरण
- इन्टरनेट सेवा, टेलीसेन्टर, केवल, तारबिहिन टेलिभिजन प्रसारण अनुमति, नविकरण
- स्थानीय तहका पत्रपत्रिकाको दर्ता

संघीय कानुन (अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्न अनुसार वित्तीय अधिकार प्रदान गरेको छ :

(क) एकल कर प्रशासन सम्वन्धी व्यवस्था (आर्थिक ऐन २०७५ वाट संसोधित व्यवस्था)

(क) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाँउपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

(ख) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाँउपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने ।

(ग) मनोरञ्जन करको दर प्रदेशले लगाउने र गाँउपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने

(घ) विज्ञापन करको दर गाँउपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

(ख), (ग) र (घ) बमोजिमको करवाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम गाँउपालिका वा नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।

(ङ) प्रदेशले सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

- प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा भएको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई बाँडफाँड गरिने
- आयोगले निर्धारण गरेको निर्धाण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम प्रदेश सरकारले स्थानीय तहलाई बाँडफाँड गर्ने
- प्रदेशले मासिक रुपमा सम्वन्धित स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने

(ख) राजस्व बाँडफाँड

- नेपाल सरकारले संकलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने
- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँड हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने
- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँड आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

(ग) अनुदान

- वित्तीय समानीकरण अनुदानः खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिसमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- सशर्त अनुदानः कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने
- समपूरक अनुदानः पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने
- विशेष अनुदानः कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने बजेट

(घ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा वैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिएर मात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमाभित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिव कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

  उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई व्याख्या गरेको छ । स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफनो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुको साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन ।
- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकुल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने (संवैधानिक व्यवस्था)
- कर नलाग्ने : कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनावाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र ।
- सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीवाट गर्न सक्ने ।

३.२. आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

माथि उल्लिखित राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानूनी आधारमा यस गाउँपालिकाको सम्भाव्य आय शिर्षकहरूको परिचालनको अवस्था विश्लेषण गरिएको छ । यसअन्तर्गत गाउँपालिकामा सम्भावना भएका आय शिर्षकहरूको संभाव्यता, संकलनको अवस्था तथा दरको निर्धारणको अवस्थालाई देहाय बमोजिम पहिचान गरिएको छ :

तालिका ३: जानकी गाउँपालिकाको राजस्व सम्भावना, दर र संकलन तालिका

क.सं.	आयका शिर्षक	सम्भावना	दर निर्धारण	संकलन
क.	करतर्फ			
१	भूमि कर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
२	सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
३	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	भएको	भएको
४	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
५	ओखेटोपहारमा लाग्ने कर	भएको	नभएको	नभएको
६	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर	भएको	नभएको	नभएको
७	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
८	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर	भएको	नभएको	नभएको
९	विज्ञापन कर	नभएको	नभएको	नभएको
ख.	गैरकर			
१०	स्लेट, ढुङ्गा, गिटट्री, बालुवा, एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री	भएको	भएको	नभएको
११	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	भएको (न्यून)	भएको	नभएको
१२	सामुदायिक वन पैदावार बिक्री	भएको	नभएको	नभएको
१३	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१४	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	भएको	भएको	भएको
१५	बहाल विटौरी शुल्क	भएको	भएको	भएको

१६	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
१७	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
१८	स्थानीय खानेपानी महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
१९	स्थानीय विद्युत् महसुल	नभएको		
२०	मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	भएको	भएको	नभएको
२१	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क	भएको	भएको	नभएको
२२	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
२३	दर्ता, अनुमति तथा नविकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२४	ढुङ्गा, गिटटी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
२५	वडामार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२६	दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

३.३ आन्तरिक राजस्व संकलनका प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण

३.३.१ स्थानीय कर राजस्व
क. सम्पत्ति कर

हालको अवस्थाः गाउँपालिकाले आ.व. २०७४।७५ देखि सम्पत्ति कर सुरु गरेको छ। गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन २०७५ ले घर/संरचना र सो घर/संरचनाले चर्चेको (प्लिन्थ एरिया) जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउने व्यवस्था गरेको छ। घर/संरचनाको मूल्यांकनको आधार देहायअनुसार रहने व्यवस्था गरेको छ :

क) घरको आकार, प्रकार, बनोट, आयु, निर्माण सम्पन्न भएको वर्ष र ह्रास मूल्य
ख) घर र जग्गाको प्रचलित बजार मूल्य
ग) घर र जग्गाको व्यवसायिक र आवासीय उपयोगको अवस्था

संभाव्यताः विद्यमान कानूनी व्यवस्थाले घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्ने हुँदा अनुमानित घरधुरी संख्या ११००० लाई नै यस अध्ययनको प्रयोजनका लागि कुल सम्पत्ति करदाता संख्या कायम गरिएको छ। हालको सम्पत्ति करको दर तथा संकलनको अवस्था हेर्दा प्रति करदाता रु १००० सम्पत्ति कर संकलन हुन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ।

प्रति करदाता उठन सक्ने (अनुमानित) औसत सम्पत्ति कर (रु.)	४००
सम्पत्ति करदाता (संख्या)	११०००
समग्रमा उठन सक्ने कुल सम्पत्ति कर (रु.)	४४०००००

सुधारका पक्षहरू:

सम्पत्ति कर कार्यान्वयनमा आइसकेको भए पनि सम्भावित सबै करदाता करको दायरामा आइसकेको देखिँदैन । सम्पत्ति करका सम्बन्धमा गाउँपालिकाले सुधार गर्नुपर्ने विषयहरु निम्नअनुसार रहेको देखिन्छ :

- गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा हाल भएको सम्पत्ति कर सम्बन्धी प्रावधानलाई विद्यमान संघीय कानुन बमोजिम हुने गरी परिमार्जन गर्ने ।
- सम्पत्ति मूल्यांकन दर र सम्पत्ति करको दर पुनरावलोकन गरी यथार्थपरक बनाउने ।
- करको दायरामा नआएकालाई सूचनामूलक, जनचेतनामूलक तथा अन्य कार्यक्रमहरु मार्फत् करको दायरामा ल्याउने
- सम्बन्धित करदाताको घर कति फुटको कस्तो गुणस्तरको बाटोले छोएको हो भन्ने सहज तथ्यांक लिने
- सम्पत्ति करका विजकलाई सूचना प्रविधिको माध्यमद्वारा करदातालाई अग्रिम रुपमा जानकारी गराउने पद्धति सुरु गर्ने ।
- सम्पत्ति कर र भूमि कर ऐक पटक संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाउने गरि नीतिगत निर्णय गर्ने ।

ख. मालपोत वा भूमि कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको संशोधित आर्थिक ऐन, २०७७ ले सम्पत्ति कर लगाउने भनी तोकिएको जग्गाबाहेकका अन्य जग्गामा भूमिकर लगाउने व्यवस्था गरेको छ । तर विगत देखि एकिकृत सम्पत्ति कर संकलन भईरहेकोले हाल सम्म बक्यौता रकम मात्र संकलन भईरहेको छ । तर चालु आ.व.का लागि आर्थिक ऐनमा जग्गाको क्षेत्रफलका आधारमा मालपोतको दर निर्धारण गरि रु. १ करोड ३० लाख संकलन हुने अनुमान गरिएकोमा जेठ मसान्त सम्ममा रु.१९ लाख ७० हजार उठेको छ ।

गाउँपालिकाले करदाताबाट सम्पत्ति कर र भूमी करको रकम बुझिलिई करदातालाई एकीकृत रुपमा एउटै बिल/रसिद दिन सक्ने प्रावधान अनुरुप हाल उक्त करहरु एकैपटक एकीकृत रुपमा संकलन गरिरहेको छ ।

संभाव्यता: गाउँपालिकामा भूमीकर लगाउन योग्य जग्गा र सोको करदातासम्बन्धी यकीन तथ्यांक उपलब्ध नभएको हुँदा गाउँपालिकाको अनुमानीत घरधुरी संख्या ११००० लाई आधार मानी यो करको सम्भाव्यता एकिन गरिएको छ । एक घरधुरीमा एकभन्दा बढी व्यक्तिसँग भूमिकर योग्य जग्गा हुन सक्ने र सबै जग्गा धनीले घर निर्माण नगरी घडेरी मात्र पनि राख्ने तथा गाउँपालिका बाहिरका बासिन्दाहरुको समेत जग्गा भएको अवस्था समेतलाई ध्यानमा राखी कुल घरधुरी ११००० मा १० प्रतिशत थप गरी कुल १२१०० जना भूमिकरको अनुमानित करदाता रहेका छन् ।

कुल भूमिकर करदाता संख्या (अनुमानित)	१२१००
प्रतिकरदाता औसत भूमि कर (अनुमानित)	५००
कुल सम्भाव्य भूमि कर	६०,५०,०००

सुधारका पक्षहरू: गाउँपालिकामा भूमि तथा करदाता सम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक उपलब्ध छैन । यसकारण भूमि र करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक संकलन र नियमित अद्यावधिकरणको व्यवस्था गर्नु भूमिकर सम्बन्धमा प्रमुख आवश्यकताको रुपमा रहेको देखिन्छ । थप सुधारका पक्षहरु देहायअनुसार छन् :

- मालपोत कार्यालयबाट तथ्यांक संकलन गरेर अथवा मालपोत कार्यालयसँगको समन्वयमा नयाँ नापी गरेर भूमिसम्बन्धी यकीन र विस्तृत तथ्यांक कायम गर्ने
- आर्थिक ऐनमा गरिएको व्यवस्था कार्यान्वयन गरि भुमि कर संकलन गर्ने ।
- सडकहरुको नक्साङ्कन, नामाकरण र लगत कट्टाको व्यवस्था गर्ने
- आर्थिक ऐन परिमार्जन गरी भूमिकर र सम्पत्ति कर अनिवार्य रुपमा एकैपटक उठाइने कानुनी व्यबस्था गर्ने
- भूमिकर लाग्ने जग्गाको मूल्यांकनमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने ।

ग. घरजग्गा वहाल कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा उल्लेख गर्दै घर वा जग्गा बहालमा लगाई आम्दानी गरेमा वार्षिक बहाल रकमको १० प्रतिशत कर असुल गर्ने व्यवस्था गरेको छ । गाउँपालिकाले प्रभावकारी रुपमा यो कर संकलन गर्न सकेको छैन । हालसम्म संस्थागत रुपमा बहालमा बस्ने संस्थाहरूले अन्य निकायको कानुनी प्रावधानका कारण नबुझाई नहुने भएको खण्डमा मात्र बुझाउने गरेको देखिन्छ । चालु आ.व. मा यस शिर्षकवाट करिब रु. ८ लाख उठ्ने अनुमान गरिएकोमा जेठ मसान्तसम्ममा १ लाख ८७ हजार संकलन भएको छ । आगामी आ.व.मा ३ लाख सम्म उठ्न सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- वहालमा भएका घरजग्गाको लगत संकलन गरी अद्यावधिक गर्ने र सम्पत्ति करसंग आवद्ध गर्ने ।
- घरजग्गा वहाल रकम मुल्यांकन गर्न संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटका दरले वहाल मूल्य निर्धारण गर्ने र सो वमोजिम वहाल रकम निर्धारण गरी कर संकलन गर्ने ।
- वहालकरको दर पुनरावलोकन गर्ने ।
- घरजग्गा वहाल कर संकलन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।

घ. अन्य कर

घ.१ व्यवसाय कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा व्यवसायहरूलाई व्यवसायको किसिमको आधारमा विभाजन गरी करको दर निर्धारण गरेको छ । करको दर न्यूनतम रु २५० (कृषक समुह) देखि अधिकतम रु १०,००० (टेलिफोन टावर) सम्म रहेको छ । त्यसैगरि ऐनमा कर नतिरेमा हुन सक्ने दण्ड सजायको व्यवस्था पनि स्पष्ट राखिएको छ । गाउँपालिकाले गत आर्थिक वर्षहरुमा व्यवसाय रजिष्ट्रेसन शुल्क असुल गरेको भएपनि व्यवसाय कर भने असुल भएको देखिएको छैन । दर्ता भएका व्यवसायलाई नविकरण गर्ने र करको दायरामा ल्याउन सके व्यवसाय कर उठ्न सक्ने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू: गाउँपालिकाको व्यवसाय कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- व्यवसायको करको लगत संकलन गरी व्यवसाय करको अभिलेखलाई सम्पत्ति करको अभिलेखसंग आवद्ध गर्ने ।
- एकै प्रकारको व्यवसायलाई व्यवसायमा भएको लगानी तथा कारोवारको आधारमा ठूला, मझौला र साना (क, ख, ग) वर्गमा वर्गीकरण गरी करको दरमा परिमार्जन गर्ने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्नको लागि नगर कार्यपालिकाबाट व्यवसाय संचालन इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्था अनिवार्य गर्ने ।
- प्रभावकारी रुपमा व्यवसाय कर संकलनका लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा उद्योग बाणिज्य संघ आदि कार्यालयहरूसंग आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने । जस्तै आन्तरिक राजस्व कार्यालयले व्यवसाय संचालनका लागि VAT तथा PAN दर्ता एवं नविकरण गर्दा स्थानीय निकायको व्यवसाय कर चुक्ता अनिवार्य गरिदिएमा कर संकलन प्रभावकारी हुनेछ ।
- व्यवसाय दर्ता प्रकृया सँगै बन्द भएका व्यवसायहरु नामसारी तथा खारेजी गर्ने कामलाई पनि तिब्रता दिने ।
- व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण सम्बन्धी कार्यविधि बनाउनु पर्ने ।

ग.२ जडिवुटी, कवाडी, जिवजन्तु कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाका बजार क्षेत्रबाट कवाडी संकलन गरी बेचविखन गर्ने व्यवसायहरू भएपनि यस सम्बन्धि यथार्थ सुचनाहरु उपलब्ध छैनन् । अन्य मरेका जीवजन्तु तथा जडिवुटी संकलन तथा बिक्रीका सन्दर्भमा पनि तथ्यांक तथा सूचनाको अभाव देखिन्छ ।

घ. साना सवारी कर

हालको अवस्था: वर्तमान कानुनले गाउँपालिकालाई टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साको दर्ता तथा नविकरण तथा सवारी कर संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ। गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा वार्षिक सवारी करको दर तथा साना सवारी साधनको दर्ता तथा नविकरण दस्तुर निर्धारण गरेको छ। हालसम्म गाउँपालिकाले यो शिर्षकबाट कुनै रकम असुल गरेको छैन भने चालु आ.व.का लागि समेत अनुमान गरेको छैन।

संभावना: गाउँपालिकाले उल्लेखित बमोजिमका १०० साना सवारीबाट प्रति रिक्सा रु २००० सवारी कर (दर्ता तथा नविकरण सहित) लिएमा वार्षिक रु २००,००० संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ। आगामी वर्षहरुमा वार्षिक औसत ५० वटा सवारी थप दर्ता भइ राजस्व संकलन हुने सम्भावन देखिन्छ।

आर्थिक वर्ष	सवारी संख्या	अनुमानित राजस्व रु.
२०७८।७९	१००	२०००००

सुधारका पक्षहरू: सवारी कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ।

- टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साको दर्ता तथा इजाजत कार्यविधि तर्जुमा गर्ने।
- सवारी दर्ता दस्तुर निर्धारण गर्ने तथा वार्षिक सवारी करको दर परिमार्जन गर्ने।

ङ) विज्ञापन कर

हालको अवस्था:गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार–प्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड स्टल अदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ। संघीय कानुन अनुसार यो प्रदेश सरकारसंग बाँडफाँड हुने कर हो। विज्ञापन करको दर निर्धारण तथा संकलन गाउँपालिकाले गरी संकलित रकममध्ये ४० प्रतिशत प्रदेश सरकारलाई दिनु पर्दछ।

संभावना: गाउँपालिका क्षेत्रमा हुने विज्ञापन सामाग्री सम्बन्धी आवश्यक तथ्यांक नभएको र हालसम्म यस बापत कर संकलन नभएको हुँदा आगामी आ.व.मा संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्न।

सुधारका पक्षहरू:

- विज्ञापनका सामग्री तथा प्रयोग भएका स्थानका सन्दर्भमा यथार्थ तथ्यांक संकलन गर्ने।
- संकलित विवरण अनुसार विज्ञापन करको दर निर्धारण गर्ने।
- न्यूनतम संकलन हुन सक्ने रकम यकिन गरी ठेक्का अंक निर्धारण गर्ने।
- विज्ञापन बोर्ड स्थापना सम्बन्धी अनुमति दिने कार्यविधि बनाउने।

३.३.२ गैरकर राजस्व

क) बिक्रीबाट प्राप्त रकम

क.१ स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

हालको अवस्था: केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७५ को दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न सक्ने प्रावधान राखेको छ। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा भएको यस संशोधनसँगै संघीय कानूनमा स्रोत बाँडफाँटको अर्को स्पष्ट कानुनी व्यवस्था नभएसम्म यस शीर्षकको राजस्व गाउँपालिकाको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने देखिन्छ। साविकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको मात्र व्यवस्था भएकोमा यस संशोधनसँगै वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको समेत व्यवस्था भएको छ र आवश्यकता अनुसार यी दुई अध्ययनको सिफारिसका आधारमा स्थानीय तहले ढुंगा, गिटटी, बालुवा, माटो वा स्लेट बिक्री गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ।

गाउँपालिका क्षेत्रमा भएका नदी/खोलाहरुका वातावरणीय अध्ययन भएका छैनन् । गाउँपालिकाले वातावरणीय अध्ययन गरी नदीजन्य पदार्थ बिकी तथा निकासी गर्ने परिमाणको यकिन गर्नुपर्ने र आर्थिक ऐनमा दररेटको व्यवस्था गरि सोहि बमोजिम यस्ता वस्तुहरु विक्रि गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- सम्बन्धित सबै क्षेत्रको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणका अतिरिक्त आवश्यक भए वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन समेत गर्ने
- ढुङ्गा, गिट्टी तथा बालुवा ठेक्का प्रक्रिया अगाडि बढाउनु पूर्व गाउँसभाबाट बिक्रीको दर परिमार्जन गरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिस गरेका मापदण्ड भित्र रहेर उत्खनन् गर्ने कार्य गराउन आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्ने
- संकलन कार्यको नियमित रुपमा अनुगमन गरी अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिस गरेको मापदण्डभित्र मात्र रहेर उत्खनन हुने कार्य सुनिश्चित गर्ने ।
- गाउँपालिकाले अर्थिक ऐनमा नियम विपरित गर्ने ठेकदारलाई कारबाही गर्ने र ठूलो परिमाणमा दण्ड जरिवाना गर्न सकिने प्रावधान समावेश गर्ने ।

क.२ सामुदायिक वनको वन पैदावार बिक्रीबाट प्राप्त हुने आय

राष्ट्रिय वनलाई सरकारद्धारा व्यवस्थित वन, वन संरक्षण क्षेत्र, सामुदायिक वन, साझेदारी वन, कबुलियती वन र धार्मिक वनको रुपमा व्यवस्थित गर्न र निजि, सार्वजनिक र शहरी वनको प्रवर्द्धन गर्दै वन्यजन्तु, वातावरण, जलाधार एवम् जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन र सदुपयोग गरी राष्ट्रिय समृद्धिमा योगदान गर्ने कुरा वन ऐन २०७६ को प्रस्तावनामा उल्लेख गरिएको छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा समेत स्थानीयस्तरमा सामुदायिक, ग्रामिण तथा शहरी वन, धार्मिक, कवुलियती र साझेदारी वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन, उपयोग, अनुगमन र नियमन तथा वन उपभोक्ता समितिको व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई दिएको छ ।

हालैको स्थानीय शासन सञ्चालन ऐनको संशोधनमा यस सम्बन्धी देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरेको छ :

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।
- वन पैदावरको बिकी वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने छ ।

ख) बहाल विटौरी शुल्क

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले आफुले रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाटवजार र सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग गरेबापत बहाल विटौरी शुल्क लगाउन पाउने कानुनी ब्यवस्था छ । हाल यस गाउँपालिकाले दुई किसिमका बहाल बिटौरी कर संकलन गरिरहेको छ :

- आफ्नो रेखदेखमा रहेको सार्वजनिक स्थल, ऐलानी जग्गा वा बाटोको छेउको जग्गाको प्रयोगमा
- सार्वजनिक स्थल, हाटबजार, मेला, जात्रा आदिमा थापेका पसलका अलवा गाउँपालिकाले सार्वजनिक जग्गाहरुको प्रयोग बापत केही क्षेत्रहरुबाट यो शुल्क संकलन गरिरहेको छ । गाउँपालिकाले बहाल बिटौरी शुल्क आर्थिक ऐनवाट निर्धारण गरी गत आर्थिक वर्षबाट उठाउन शुरु गरेको छ । चालु आ.व.मा बहाल बिटौरी शुल्क बापत रु. १० लाख उठाउने लक्ष्य राखेकोमा यस वर्ष जेठ मसान्त सम्म ५४ हजार मात्र रकम उठेको छ ।

संभावना: बहाल विटौरी शुल्क संकलन सम्बन्धी हालको अवस्था र शुल्क संकलनमा गाउँपालिकाको प्रयास हेर्दा आगामी दिनमा यो शिर्षक बापत बढ्दो दरमा आय संकलन हुने सम्भावना देखिन्छ । त्यसैगरि आगामी आ.व.मा सार्वजनिक जग्गाको प्रयोग गर्ने प्रयोगकर्ताहरुको पहिचान गरि व्यवस्थित रुपमा बहाल विटौरी शुल्क संकलनमा अग्रसर हुनु आवश्यक छ । बहाल विटौरी शुल्क वार्षिक करिब १ लाख सम्म उठ्ने संभावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू: गाउँपालिकाको बहाल विटौरी शुल्कमा सुधार ल्याउनको लागि

- सार्वजनिक जग्गा प्रयोग बापत लिईएको शुल्क लाई एकमुष्ट रुपमा बहाल विटौरी शुल्क अन्तर्गत् गणना गर्ने ।
- ऐलानी वा पर्ति जग्गामा बनेका संरचनाहरूको अभिलेख राखी बहाल बिटौरी शुल्कको अभिलेख राख्ने ।
- हालसम्म दर्ता कायम नभएका ऐलानी जग्गाको अभिलेख राखी बहाल बिटौरी शुल्क लिन सक्ने सम्भावनाको अध्ययन गरि कार्यान्वयन गर्ने ।
- हाट बजारमा हुने पसल तथा व्यापार सम्बन्धी आवश्यक तथ्यांक तथा विवरण संकलन गर्ने ।
- संकलित विवरणका आधारमा पसलहरूको वर्गिकरण गरि बिटौरी शुल्कको दर परिमार्जन गर्ने र सोही आधारमा संकलन गर्ने ।

ग) पार्किङ शुल्क

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ सेवा उपलब्ध गराएबापत पार्किङ शुल्क लगाउन सक्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ । गाउँपालिकाले बसपार्कमा पार्किङ गर्ने सवारीका लागि पार्किङ शुल्क निर्धारण गरेको छैन र हालसम्म यस सम्बन्धि शुल्क संकलन भएको छैन ।

सम्भावना : हाल यस गाउँपालिका क्षेत्रमा विभिन्न परियाजना मार्फत् सडक निर्माणका काम तिब्ररुपले बढ्दै गईरहेको छ भने यहाका जनताहरुले समेत नीजि सवारी किन्ने र त्यसको प्रयोग गर्ने दर बढ्दो देखिन्छ । गाउँपालिकाका मुख्य बजारक्षेत्रमा पार्किङ पूर्वाधारको व्यवस्था/विकास गर्नु आवश्यक हुन्छ । हाल भईरहेका पार्किङ स्थलहरुको स्तरोन्नति तथा आवश्यक क्षेत्रमा पार्किङ स्थलहरुको पहिचान तथा निर्माण गर्ने जस्ता योजनाहरु गाउँपालिकाले अगाडी सार्नुपर्ने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू: पालिका क्षेत्रको सुन्दरता कायम राख्दै, सवारी व्यवस्थित गरि पालिका बासी लाई सुविधा प्रदान गर्न देहायका कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ :

- गाउँपालिकाका मुख्य बजारक्षेत्रमा पार्किङ पूर्वाधारको व्यवस्था/विकास गर्ने
- हाल भईरहेका पार्किङ स्थलहरुको स्तरोन्नति तथा आवश्यक क्षेत्रमा पार्किङ स्थलहरुको पहिचान तथा निर्माण गर्ने
- पार्किङ शुल्कको दर पुनरावलोकन गरि आवश्यक परिमार्जन गर्ने र शुल्क उठाउन शुरु गर्ने ।

घ) नक्सा पास दस्तुर

हालको अवस्था: स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ७, दफा २७ ले कसैले पनि गाउँपालिका वा गाउँपालिकाबाट नक्सा पास नगराई भवन निर्माण गर्नु हुँदैन भन्ने निर्देशन गरेको छ । यस गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको गठन भएदेखि नै नक्सापासको शुरुवात गरेको देखिन्छ ।

सम्भावना: यस गाउँपालिका क्षेत्रमा बढ्दो शहरिकरण संगै भवन निर्माणमा तिव्रता देखिन्छ । हाल यस क्षेत्रमा प्राय: जसो न्युनतम ६०० देखि अधिकतम १००० वर्ग फिटका घरहरू निर्माण भईरहेका छन् ।

सुधारका पक्षहरू: नक्सापास प्रकृयाले आयआर्जन मात्र नभई भवन निर्माण प्रकृयालाई नियमन समेत गर्ने भएकोले यसलाई प्रभावकारी वनाउने तर्फ पहल गर्न जरुरी देखिन्छ ।

- नक्सापासको लागि मापदण्ड तथा कार्यविधिहरू अनुसार भवन निर्माण भए नभएको निरन्तर अनुगमन गर्ने ।
- घरको तल्ला, बनोट तथा किसिमका आधारमा दस्तुरको दर निर्धारण गरि समयानुकुल परिमार्जन गर्दै जाने ।

ङ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता, अनुमति, नविकरण दस्तुर)

हालको अवस्था: स्थानीय तहले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा ब्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो बापत दस्तुर संकलन गर्न सक्छन् ।

सम्भावना : गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, सहकारी, विद्यालय आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमित गर्नुपर्ने तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिन सकिन्छ । हाल करिव ५०० जति उल्लेखित किसिमका व्यवसायीक फर्म, फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक तथा निर्माण व्यवसायीहरु आदि यस नगरक्षेत्रमा रहेको अनुमान गरिएको छ । त्यस्ता संस्थाहरूलाई दर्ता, अनुमति र नविकरण गर्दा औसत दस्तुर रु. ८०० लिइएको खण्डमा प्रति वर्ष करिब रु. ४,००,००० आय हुने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- दर्ता तथा अनुमतिका लागि छुट्टै कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।
- आर्थिक ऐनमा दर्ता तथा अनुमति दस्तुरको दर परिमार्जन गरि निर्धारण गर्ने ।
- नयाँ व्यवसाय वा कारोवार संचालन गर्नुपूर्व दर्ता तथा अनुमति प्रमाणपत्र अनिवार्य गर्ने ।
- अनुमति नलिई संचालनमा रहेका व्यवसायलाई नियमित गर्न दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने ।
- गाउँपालिकाले "घ" वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरि लागु गर्ने ।

च) सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट संकलन गरि आएको छ । आर्थिक ऐनले सिफारिस तथा प्रमाणितको दर न्यूनतम रु १० देखि ३,००० सम्म निर्धारण गरेको छ र यसवाट गत आर्थिक वर्षमा करिब रु. २१ लाख ४ हजार असुली भएको र चालू आर्थिक वर्षमा यस शिर्षकमा रु. १ करोड २० लाख संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । गाउँपालिकाले कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयहरूवाट यस्तो दस्तुर संकलन गरिआएको छ ।

सम्भावना: गाउँपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयहरूवाट वार्षिक करिव १०,००० वटा विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित हुने अनुमान गरिएको छ । वर्तमान दर अनुसार प्रति सिफारिस वा प्रमाणित औषत रु ६५० भएमा वार्षिक सिफारिस तथा प्रमाणित वाट रु ६५,००,००० आय संकलन हुने सम्भावना रहेको देखिन्छ । जसमा सिफारिस दस्तुर रु. ५०,००,०००, व्यक्तिगत घटना दस्तुर रु. १०,००,०००, नाता प्रमाणित दस्तुर रु. ५००,००० र अन्य दस्तुर रु. ५,००,००० अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- सिफारिस वा प्रमाणित गर्नुपूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको एकीन गर्ने ।
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले सिफारिस वा प्रमाणित नगर्ने ।
- वडाबाट संकलित दस्तुरहरू शिर्षक सहितको विवरण तयार गर्ने ।

छ) अन्य सेवा शुल्क (फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क)

हालको अवस्था: हाल गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्कको दर (सर सफाई शुल्कको रुपमा) निर्धारण गरिको छैन ।

सम्भावना: गाउँपालिकाले तत्कालै आफ्नना मुख्य बजारक्षेत्रहरूमा प्रभावकारी फोहरमैला व्यस्थापन कार्यक्रम संगै शुल्क संकलन कार्यलाई लागु गर्न सकिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- हालको आर्थिक ऐनको व्यवस्थालाई पुनरावलोकन गरी फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्कको दर उत्पादन हुने फोहरको प्रकार र परिमाणलाई मध्यनजर गर्दै परिमार्जन गर्ने ।
- मुख्य बजार क्षेत्रमा रहेका व्यवसायी, संघ संस्था तथा घरधुरीहरूको लगत तयार गर्ने ।
- यस्तो शुल्क बेग्लै फोहोर मैला व्यवस्थापन शुल्क शिर्षक अन्तर्गत संकलन गर्ने ।

ज) सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय :

हालको अवस्था: आफ्नो स्वामित्वमा रहेका घर, भवन तथा मेसीन औजार आदी बहालमा लगाई सो बापत बहाल रकम संकलन गर्नसक्ने प्रावधान रहेको छ । सो अनुरुप यस गाउँपालिकाले देहाय बमोजिको बहाल रकम संकलन गरिरहेको छ :

मेसिन औजार बहाल बापत : गाउँपालिकाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेका व्याक हो लोडर, रोलर र ट्याक्टर, प्रोजेक्टर बहालमा लगाई आय आर्जन गरिरहेको छ ।

सम्भावना: गाउँपालिकाको स्वामित्वमा भएका सम्पत्तिहरूका बहालबाट आगामी आ.व.मा करिब २ लाख आम्दानी गर्नसक्ने देखिन्छ :

सुधारका पक्षहरू:

- भवन, कोठाको भाडादर निर्धारण गरि बजारको चलनचल्तिको बहाल रकमसंग मेल खाने गरि तोक्ने ।
- आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।

परिच्छेद – चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाले राजस्व परिचालनमा गरेका प्रयासहरू तथा आय संकलनको अवस्थालाई संक्षिप्त व्याख्या गरिएको छ। यसबाट गाउँपालिकाको आय संकलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधार गर्न गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्ने छ।

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धि नीति

१. करदाताको कर तिर्ने क्षमताको आधारमा करको दर निर्धारण गरी सबै करदातालाई करको दायरामा ल्याइनेछ।
२. निर्धारित समयभित्र कर बुझाउने करदातालाई केही प्रतिशत कर छुट दिने नीतिलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लगिनेछ।
३. करदाता सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरी गाउँपालिका र करदाता वीचको सम्वन्धलाई थप सुदुढ बनाउने नीति लिइनेछ।
४. राजश्व प्रशासनलाई पारदर्शी, जवाफदेही एबं राजश्व चुहावटको शुन्य सहनशिलता सुनिश्चित गर्ने नीति लिईनेछ।
५. स्थानीय उद्योग तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जनामा योगदान पुर्‍याउने किसिमको कर नीति अबलम्बन गरिनेछ।
६. कर तथा सेवा शुल्कबाट प्राप्त राजश्वलाई सार्वजनिक सेवा र विकास निर्माणका क्षेत्रमा लगानी गरिने छ।

आन्तरिक राजस्व परिचालन सम्बन्धमा गाउँपालिकाद्धारा देहाय अनुसारका रणनीतिहरु अवलम्बन गरिनेछ।

१. संस्थागत घरवहाल करलाई ब्यवसायकरसँग आवद्ध गरी उठाउने र ब्यक्तिगत रुपमा बहालकरबाट आयआर्जन गरेका करदाताहरुलाई सम्पत्ति करसँग आवद्ध गरी असुली गरिनेछ।
२. राजस्व परामर्श समितिलाई थप प्रभावकारी बनाउने र राजस्व शाखालाई प्रविधियुक्त र थप जनशक्ति सहित सुदृढीकरण गरिने छ।
३. करदाताहरुसँग निरन्तर अन्तरक्रिया र संवाद गरी समयमा कर तिर्न उत्प्रेरित गरिनेछ। गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा नगर क्षेत्र भित्र घर तथा जग्गा भएका कर्मचारीहरुले आर्थिक वर्ष शुभारम्भ मै कर तिरी सवै नागरिकलाई कर तिर्न उत्प्रेरणा गर्ने गराइनेछ।
४. कर, शुल्क, सेवा शुल्क आदिको दर तथा दायरा निर्धारण गर्दा निजी क्षेत्र तथा सरोकारवालाहरुको सहभागिता जुटाईनेछ। कर संकलनमा यथासम्भव सरकारी, निजी क्षेत्र, उपभोक्ता समिति, टोल विकास समिति एवं सहकारी संस्थासँग सहकार्य गरिनेछ।
५. व्यवसायीहरुले अनलाईन मार्फत आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा बुझाउँदै आएको करलाई गाउँपालिकालाई बुझाउनुपर्ने करसँग समेत आवद्ध गरिनेछ।
६. कर सम्बन्धी सूचनाहरुमा नागरिकहरुको पहुँच पुऱ्याई राजस्व प्रशासनलाई पारदर्शी गराइनेछ।
७. राजस्वको स्रोत बृद्धि गर्न सघाउ पुऱ्याउने पूँजीगत लगानीका आयोजनाहरुमा लगानी बृद्धि गर्दै लगिनेछ।

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता

आय संकलनको संस्थागत व्यवस्था तथा क्षमता गाउँपालिकाको राजस्व संकलन सम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था देहाय अनुसार रहेको छ :

- गाउँपालिकामा राजस्व परामर्श समितिले आवश्यकता अनुसार बैठक गर्ने, करका दर, दायरा सम्बन्धमा शीर्षकगत छलफल गरी स्वीकृतिका लागि नगरसभामा पेश गर्ने गरेको छ ।
- राजस्व शाखामा सहायक स्तरका एकजना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।
- वडा कार्यालयहरुमा वडा सचिव, सामाजिक परिचालक, कार्यालय सहायक सहित सामान्यतया तीन जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।
- राजस्व संकलनको जिम्मेवारी सहित कार्यरत कर्मचारीहरूका लागि आवश्यकता अनुसार तालिम तथा अभिमुखीकरण कमि रहेको देखिन्छ ।
- स्थानीय तहको राजस्व प्रशासन र व्यबस्थापन सम्बन्धी विषयमा विशिष्टीकृत तालिम, अध्ययन, अवलोकन भ्रमण लगायत क्षमता विकासका कृयाकलापहरु कमै मात्र भएको छ ।

राजस्व परिचालन सम्बन्धी संस्थागत संरचना गाउँपालिकामा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ अनुसार गाउँपालिका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा राजस्व सम्बन्धी विषयमा परामर्शका लागि सात सदस्यीय स्थानीय राजस्व परामर्श समिति गठन गरिएको छ ।

तालिका ६: राजस्व परामर्श समिति

क्र.सं.	नाम, थर	पद	समितिमा जिम्मेवारी
१	श्री लालमति देवी कठरिया	उपाध्यक्ष	संयोजक
२	श्री नारायण बहादुर विष्ट	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
३	श्री भिमबहादुर चौधरी	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
४	श्री पार्वति देवी डगौरा थारु	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	श्री अमरबहादुर विष्ट	उद्योग वाणिज्य संघ	सदस्य
६		घरेलु तथा साना उद्योग	सदस्य
७	श्री दिनेश माझी	अधिकृत छैठौं	सदस्य सचिव

यस समितिले समय समयमा बैठक गर्ने तथा राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानुनको तर्जुमा गर्ने, राजस्वका स्रोत, दायरा र दर समेतको विश्लेषण गरी गाउँपालिकामा सिफारिस गर्नेलगायत समितिका काम, कर्तव्य र अधिकार क्षेत्रभित्रका कामहरू गर्दै आएको छ । समितिको बैठक बसी गाउँपालिकाले आ.व. २०७८।७९ मा लगाउने विभिन्न कर तथा गैर करहरुको दररेटको सम्बन्धमा शीर्षकगत रुपमा छलफल गरी स्वीकृतिका लागि नगर सभामा पेश गर्ने निर्णय गरेको थियो ।

गाउँपालिकाको राजस्व सम्बन्धी नीति अनुसार चालु आ.व. २०७५।७६ देखि एकीकृत सम्पत्ति कर लगाउने प्रावधान राखिएको भए पनि संघीय आर्थिक ऐन, २०७५ बाट स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा भएको संशोधनले गाउँपालिका तथा नगरउँपालिकाले सम्पत्ति कर र भूमिकर (मालपोत) छुट्टा छुट्टै लिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यसै व्यवस्थाको आधारमा गाउँपालिकाले आर्थिक ऐन, २०७५ मा व्यवस्था भए बमोजिम पनि हाल सम्पत्ति कर नै संकलन गरिरहेको छ ।

४.३ गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन

तालिका ४: गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था **रु. हजारमा**

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ आय		चालु आ.व.को प्रस्तावित आय	चालु आ.व.को जेठ सम्मको यथार्थ
		२०७६/७७	२०७७/७८		२०७८/७९
११३१३	सम्पत्ती कर		-	३,०००	५६०
११३१४	भुमिकर (मालपोत)	२,१५७	२,२९७	१३,०००	२,४०२
११३२१	घरबहाल कर	१६२	१२०	८००	२७७
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	९४	११	१,०००	५५
११४५१	सवारी साधन कर (साना सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर)	२०	१९	५००	१४
११४७२	विज्ञापन कर				
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर		७४	४००	-
११६१४	रेडियो, एफ.एम संचालन दस्तुर			२५	-
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर			२००	१,५५५
११६३२	ओखेटोपहारमा लाग्ने कर				
११६९१	अन्य कर	३२४	१,०६१	१,०००	-
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय			२,०००	
१४२११	कृषि उत्पादनको विक्रिबाट प्राप्त रकम			३००	
१४२१२	सरकारी सम्पत्तीको विक्रिबाट प्राप्त रकम			३००	
१४२१३	अन्य विक्रिबाट प्राप्त रकम			-	
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क	२९	२५७	१,०००	
१४२२१	न्यायिक दस्तुर			५०	३
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क		७	३००	१३०
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क				-

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	यथार्थ आय		चालु आ.व.को प्रस्तावित आय	चालु आ.व.को जेठ सम्मको यथार्थ
		२०७६/७७	२०७७/७८		२०७८/७९
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	११६	८४	५,०००	९४४
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	२,८२०	२,१०४	१२,०००	३,१४८
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	६८	११६	३००	४३१
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	१०	२६	२००	१२३
१४२४९	अन्य दस्तुर	२९०	६६९	५००	६९५
१४३१२	प्रशासनिक जरिवाना र जफत			१०	
१४५११	बिमा दावी प्राप्ती			१००	
१५५२९	अन्य राजस्व (विविध आय)	९१	३	१००	५,९९५
१४६११	व्यवसाय कर	२२९	२३६	३,०००	-
	जम्मा	६,४१०	७,०८४	४५,०८५	१६,३३२

श्रोतः जानकी गाउँपालिका, आर्थिक प्रशासन शाखा

प्रस्तुत तालिकामा विद्यमान कानुनी प्रावधान अनुसार स्थानीय सरकारले लिन पाउने कर तथा गैरकरहरुको आधारभूत अवस्था शीर्षकगत रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन अनुसार उपरोक्त तालिकामा उल्लेखित करका शीर्षकहरुमध्ये पाँचवटा शीर्षकमा कर संकलन भएको छ।

तालिका ७: विगत ३ वर्षको कुल आय परिचालनको अवस्था **रु. हजारमा**

क्र.सं.	आय शिर्षक	गत ३ आर्थिक वर्षको कुल आय विवरण			
		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ अनुमान	२०७८/७९ जेठ सम्मको यथार्थ
१	आन्तरिक आय	६,४१०	७,०८४	४५,०८५	१६,३३२
२	संघीय सरकार	३८४,७४४	४०४,६०५	४५६,५४१	४१४,४३९
	समानीकरण अनुदान	१४१,०००	१४०,४००	१५०,१००	१५०,१००
	शसर्त अनुदान चालु	२१८,७४४	२६२,३०९	२२६,४९१	२२१,२९१
	शसर्त अनुदान पुँजिगत			२८,७५०	२८,५५०
	विषेश अनुदान	२५,०००		२४,९००	७,५००
	समपुरक अनुदान		१,८९६	२६,३००	६,९९८
३	प्रदेश सरकार	२८,८७९	२२,३७६	३०,६९९	२२,९८२

क.सं.	आय शिर्षक	गत ३ आर्थिक वर्षको कुल आय विवरण			
		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९ अनुमान	२०७८/७९ जेठ सम्मको यथार्थ
	समानीकरण अनुदान	७,५०५	७,५३९	१०,९७४	१०,९७४
	शसर्त अनुदान चालु	१६,७६९	६,३९३		
	शसर्त अनुदान पुँजिगत			८,६२५	८,६२५
	विषेश अनुदान	४,६०५	५,५००	३,०००	-
	समपुरक अनुदान		२,९४४	८,१००	३,३८३
४	राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	८१,२३७	११८,३६३	१४७,७९६	१०८,०७५
५	दायित्व	-	-		-
६	जनसहभागिता	-	-		-
	कुल आय	५०१,२७०	५५२,४२८	६८०,१२१	५६१,८२८
	कुल आयमा आन्तरिक आयको हिस्सा	१%	१%	७%	३%

४.५. राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरू

यस गाउँपालिकाले राजस्व अधिकार क्षेत्रभित्रका धेरैजसो सम्भावनाहरु उपयोगमा ल्याएको भएता पनि अन्य कतिपय शीर्षकहरुमा राजस्व संकलन गर्न बाँकी रहेको छ । समग्रमा यस पालिकाको राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा निम्नअनुसारका प्रमुख सवालहरु विद्यमान रहेको देखिन्छ :

क. राजस्व प्रशासनका लागि उपयुक्त संगठन निर्माण तथा क्षमता विकास

राजस्व संकलनलाई प्रभावकारी तथा पारदर्शी बनाउन राजस्व संकलन सम्बन्धी छुट्टै कार्यविधिहरू, आवश्यक जनशक्ति, कार्यस्थल तथा आवश्यक उपकरण सहितको कार्यवातावरण हुनु आवश्यक छ। वडास्तरमा पर्याप्त कर्मचारी तथा प्रविधि नभएको कारण राजस्व सफ्टवेयर भएर पनि हाते बिल प्रयोग गर्ने गरिएको छ । राजस्व शाखाका लागि पर्याप्त स्थानको कमी रहेको देखिन्छ। राजस्व शाखामा एकजना सहायक स्तरका कर्मचारी कार्यरत छन् । वडा कार्यालयहरुको हकमा एकजना वडा सचिव र एकजना सहायक कर्मचारी कार्यरत रहेको देखिन्छ । कार्यबोझका आधारमा कर्मचारी कम रहेको देखिन्छ।

ख. तथ्यांक संकलन तथा नियमित अद्यावधिकरणको पद्धति स्थापना

हाल गाउँपालिकामा सम्पत्ति कर, भूमि कर (मालपोत), व्यवसाय कर तथा अन्य कर र गैरकर बुझाउने करदाताको संख्या के कति छ भन्ने यकीन तथ्यांक छैन। एकातिर बिलिङ पद्धतिलाई पूर्णरुपमा कम्प्युटरमा आधारित बनाउनुपर्ने देखिन्छ भने अर्कातिर सबै करदाताको लगत संकलन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। पूर्णरुपमा कम्प्युटरमा आधारित बिलिङ गर्ने परिपाटी भए मात्र कुन शीर्षकमा कर तिर्ने कति करदाता छन् भन्ने यकीन साथ तुरुन्त भन्न सकिने स्थिति रहन्छ र करदाताको लगत संकलन पश्चात् करको दायरामा आउन बाँकी करदाताको संख्याका बारेमा पनि आँकलन गर्न सकिन्छ।

ग. आन्तरिक आय परिचालन नीति तथा कार्यविधि

गाउँपालिकाले आय परिचालन सम्बन्धी सम्पत्ति व्यवस्थापन, घरबहाल, नदीजन्य पदार्थ बाहेक अन्य क्षेत्रहरुमा समेत कार्यविधि तयार गरी वडा समितिहरूलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्दछ। यसमा आय संकलन गर्ने तरिका, प्रतिवेदन बुझाउने ढाँचा, नगद दाखिला सम्वन्धी व्यवस्था, अनुगमन जस्ता विषवस्तु पर्दछन् । साथै गाउँपालिकाले हाल

आर्थिक ऐनमा समावेश गरेका शिक्षा तथा स्वास्थ्य विकास कर र बाटो मर्मत, पर्यावरण संरक्षण तथा सवारी दस्तुरको कानूनी बैधतामा पनि प्रश्न उठ्न सक्ने देखिएको छ ।

घ. राजस्वका दर निर्धारण तथा प्रचार प्रसार

गाउँपालिकाले हालको कानुनी व्यवस्था अनुसार राजस्व संकलनका लागि दर निर्धारण गर्दा सरोकारवाला व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरुसँग पर्याप्त छलफल भइ सभाबाट स्वीकृत भएको करलाई जनस्तरसम्म प्रचार प्रसार भैरहेको छ । जसको फलस्वरुप विगत आर्थिक वर्षमा लक्ष्य अनुरुपको राजस्व संकलन सम्भव भएकोहो । गाउँपालिकाले करदातालाई तिर्नुपर्ने कर रकम सम्बन्धी जानकारी उपलब्ध गराउन अग्रिम सूचना सम्प्रेषण गर्ने विधिको उपयोगसँगै करदाता शिक्षामा पर्याप्त ध्यान दिए पनि गत आर्थिक वर्षमा कोरोना महामारीका कारण लक्ष्यमा पुग्न सकेन ।

ङ. समन्वय संयन्त्र

राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति निर्माण, शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण, राजस्व संकलन विधि निर्धारण जस्ता कार्यमा सम्बन्धित आन्तरिक तथा बाह्य निकायहरूसँग प्रभावकारी समन्वयको खाँचो देखिन्छ । यसका लागि राजस्वका आधार निर्धारण तथा दरहरूमा परिमार्जनका लागि राजस्व परामर्श समितिको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक हुन्छ । आय संकलनमा वडा समितिको भूमिकालाई स्पष्ट व्याख्या गरी वडा र राजस्व शाखाबीच निरन्तर समन्वयको खाँचो देखिन्छ । त्यसैगरी रोयल्टी लगायतका राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धमा नेपाल सरकारसँग, सवारी साधन कर तथा घरजग्गा रष्ट्रिेशन दस्तुरको बाँडफँटका लागि प्रदेश सरकारसँग र विगत बर्षहरुको राजस्व बाँडफाँटका लागि जिल्ला समन्वय समितिसँग पर्याप्त समन्वय कायम नहुँदा ती निकायबाट गाउँपालिकामा प्राप्त हुने स्रोत नियमित रुपमा प्राप्त हुन सकेको देखिदैन ।

च. चुहावट नियन्त्रण, पारदर्शिता र जवाफदेहिता

आयको संकलन अवस्थाका अनुगमन गरी राजस्व चुहावट भएको पाइएमा त्यसलाई नियन्त्रण गर्न तत्काल आवश्यक कार्य गर्नु पर्दछ । गाउँपालिकाले आय व्ययको विवरण आवधिक रूपमा प्रकाशमा ल्याउनु, करदातासँग निरन्तर संवाद गर्नु, सूचना प्रविधि तथा सामाजिक मिडियामार्फत् राजस्व र खर्चको विवरणबारे जनता तथा सरोकारवालालाई जानकारी गराउनु यस दिशातर्फको केही सकारात्मक प्रसारहरू हुन सक्दछन् ।

छ. राजस्व क्षेत्र दर निर्धारण तथा प्रचार प्रसार

नपाले हालको कानूनी ब्यवस्था अनुसार राजस्व संकलनकोलागि निर्धारण गरेको शिर्षक र दर वारे प्रभावकारी प्रचारप्रसार तथा करदातालाई आवश्यक राजस्व शिक्षा कार्यक्रम संचालनको आवश्यकता देखिन्छ । समयमा राजस्व नतिरेमा दण्ड जरिवाना लाग्ने प्राधान राखि यस वारे प्रचार प्रसार गर्नु पर्दछ ।

ज) तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख तथा स्रोतहरुको प्राथमिकीकरण

कर तथा राजस्व सम्बन्धि यसको दायरा र क्षेत्रका सम्बन्धमा आवश्यक विवरण, जानकारी तथा अभिलेख गाउँपालिकामा छैन । गाउँपालिकाले संकलन गर्न सक्ने विभिन्न कर, शुल्क तथा दस्तुरका दायरा तथा दरहरुको विवरण आवधिकरुपमा अद्यावधिक गरि राजस्व का विभिन्न स्रोतहरुको प्राथमिकिकरणका आधारमा नयाँ स्रोतहरुको पहिचान तथा विद्यमान स्रोतहरुको दायरा विस्तार गर्दै राजस्व परिचालन चुस्त दुरुस्त पार्नु पर्दछ ।

परिच्छेद –पाँच : राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । यस कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाले कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने विश्वास लिइएको छ ।

५.१ गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारीका सन्दर्भमा सर्वप्रथम प्रारम्भिक कार्यशाला सञ्चालन गरिएको थियो । गाउँपालिकाको आयोजना र परामर्शदातृ निकायको सहजीकरणमा सम्पन्न उक्त कार्यशालामा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष लगायत कार्यपालिका सदस्यहरू, गाउँपालिका कार्यालय तथा वडाका कर्मचारीहरू, प्रमुख राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरू लगायतका व्यक्तिहरूको सहभागिता रहेको थियो । कार्यशालामा सहभागीहरू तीनवटा समूहमा बसी समूह अभ्यास गरी राजस्व सुधारको मस्यौदा कार्ययोजना तयारी तथा प्रस्तुति गरिएको थियो । परामर्शदाताद्वारा संकलित अन्य सूचना तथा विश्लेषणबाट आएका नतिजाहरूलाई समेत समावेश गरी गाउँपालिकाको देहाय बमोजिमको राजस्व सुधार कार्ययोजना गरिएको छ ।

तालिका ८: राजस्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु	लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
क. राजश्वका स्रोतहरुको परिचालन तथा दर निर्धारणमा सुधार			
भुमिकर/मालपोत	प्राप्त अभिलेख नियमित अद्यावधिक गर्ने र भुमिकरको दर निर्धारण गर्ने		
मालपोत कार्यालयबाट जग्गाको अभिलेख प्राप्त गर्ने		०७९ पौस मसान्त सम्म	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
वडागत रुपमा सम्पुर्ण जग्गाको अभिलेख राख्ने र नियमित अद्यावधिक गर्ने		०७९ चैत्र मसान्त सम्म	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
जग्गाको पुनवर्गिकरण गरी मुल्यांकनको आधार वैज्ञानिक बनाउने		०८० पौस मसान्त सम्म	नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
जग्गाको मुल्यको आधारमा मालपोत तथा भुमिकरको दर निर्धारण गर्ने		०८१ असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति, राजश्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सम्पत्ति कर	सम्पत्ती कर सम्वन्धि कार्यविधि तयारी गरी मालपोत र सम्पत्ती कर एकै पटक लिन सकिने व्यवस्था गर्ने		
हालको एकिकृत व्यवस्थामा रहेको करदाताको अभिलेख अनुसार सम्पत्ति करको करदाता पहिचान गर्ने		०८० असार मसान्तसम्म	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि तयार गर्ने		०८० असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सम्पत्ति कर सम्बन्धि जनचेतना शिविर संचालन गर्ने		२०८१ जेठ मसान्तसम्म	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
घरजग्गा बहाल कर	घरबहाल कर पुनरावलोकन गरि दायरा बृद्धि गर्ने		
संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा न्युनतम बहाल मुल्य निर्धारण गर्ने		२०८० असार मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु	लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
घरजग्गा बहाल करको दर पुनरावलोकन गरी आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने		२०८० असार मसान्त सम्म	नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सम्पत्तिको अभिलेखमा बहालमा भएका घरजग्गाको लगत अद्यावधिक गरी घरजग्गा बहाल कर रकम निर्धारण तथा असुल गर्ने		०८१ साउनदेखि	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख, वडा सचिवहरु
व्यवसाय कर	व्यवसायको कारोवारको परिमाणका आधारमा कर निर्धारण गरि कर संकलन गर्ने		
सम्भाव्य व्यवसाय करदाता सबैको विवरण संकलन गरी नियमित अद्यावधिक गर्ने		०८० पौस मसान्तसम्म	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख, वडा सचिवहरु
अनलाइन प्रविधिबाट व्यवसाय दर्ता अभिलेख राख्ने		०८१ असार मसान्तसम्म	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख, वडा सचिवहरु
लगानी, कारोवारको प्रकृति, कारोवारको परिमाणका आधारमा करको दर निर्धारण गर्ने		०८१ जेठ मसान्तसम्म	नगर कार्यपालिका, नगरसभा, नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
वार्षिक रुपमा नयाँ व्यवसाय दर्ता तथा नविकरणका लागि शिविर संचालन गर्ने		०८१ असार	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य पदार्थको विक्रि	छिमेकी पालिकाहरुसँग समन्वय गरि वातावरणीय परिक्षणका आधारमा नदीजन्य पदार्थको उत्खनन शुरु गर्ने व्यवस्था गर्ने		
वातावरणीय परिक्षण IEE गर्ने		०८० असार सम्म	नगर प्रमुख, उपप्रमुख तथा राजस्व अधिकृत
नदीजन्य पदार्थको व्यवस्थित उत्खनन तथा विक्रिका लागि अनुगमन समितिबाट नियमित अनुगमन गर्ने		निरन्तर	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखा प्रमुख तथा नगर कार्यपालिका
अन्य गाउँपालिकासँग सिमा जोडिएको क्षेत्रमा आउने समस्या समाधानका लागि अन्य निकाय, प्रदेश सरकार, जिल्ला समन्वय समिति, सिमा जोडिएका स्थानीय सरकार आदिसँग समन्वय गर्ने, अनुगमनलाई नियमित र प्रभावकारी बनाइ वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनले सिफारिस गरेको परिमाण तथा प्रावधानहरुको पालना सुनिश्चित गर्ने		०८१ असार	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखा प्रमुख तथा नगर कार्यपालिका
वन पैदावार	सामुदायिक वनको वन पैदावार विक्रि बापतको रकम लिन शुरुवात गर्ने		
सामुदायिक वन पैदावार विक्रिबाट प्राप्त हुने रकमको १० प्रतिशत रकम गाउँपालिकामा जम्मा हुने व्यवस्था आर्थिक ऐनमा उल्लेख गर्ने		०८० असार	नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सामुदायिक वनसँग समन्वय गरि वन पैदावार विक्रि सम्बन्धि तथ्यांक संकलन र नियमित अद्यावधिक गर्ने		०८० असार	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सामुदायिक वनको पैदावार विक्रि बापत प्राप्त हुने रकमको १० प्रतिशत रकम सम्बन्धित शिर्षकमा दाखिला गर्ने		०८१ साउनदेखि	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सेवा शुल्क			

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु	लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
सेवा शुल्क लिन सकिने क्षेत्रहरु (अतिथि गृह, सभाहल, औद्योगिक क्षेत्र, बसपार्क, हाटबजार तथा सार्वजनिक जग्गाको लिज, कृषि उपज संकलन केन्द्र, कोल्ड स्टोर तथा अन्य) पहिचान गर्ने र पहिचान भएका आयोजना मध्ये स्वलगानीमा संचालन गर्ने आयोजनाहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	सम्भावित सेवाशुल्क व्यवस्थापन गर्ने	०८० असारसम्म	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सार्वजनिक निजि साझेदारीमा सम्पन्न गर्न सकिने आयोजना छनौट गरि कार्यान्वयन प्रकृया अघि बढाउने			राजस्व अधिकृत, योजना अधिकृत
गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउने सेवा शुल्कको दरमा समसामयिक परिमार्जन गर्ने			नगर उपप्रमुख
दर्ता नविकरण	दर्ता नविकरण तथा इजाजत कार्यविधि तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने		
विद्यालय स्थापना, घ वर्गको ठेक्का इजाजत, एफ.एम रेडियो संचालन, स्थानीय स्तरमा संचालित उद्योग, व्यापारिक फर्म आदिको दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि तर्जुमा गर्ने		०८१ असार	नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर	सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरमा समयानुकुलन पुनरावलोकन गर्ने		
सिफारिस तथा अन्य सेवाको शुल्कको दर पुनरावलोकन गरि आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने		प्रत्येक आ.व.को असार मसान्त	नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
ख. राजश्व परिचालन नीतिमा सुधार			
नीतिगत व्यवस्था	आर्थिक ऐन तथा कर नीतिमा वार्षिक सुधार गर्ने		
वार्षिक रुपमा आर्थिक ऐनको पुनरावलोकन गर्ने र व्यवहारिक नदेखिएका प्रावधानहरुलाई वार्षिक रुपमा परिमार्जन गर्दै जाने		प्रत्येक आ.व.को असार पहिलो साता	नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
प्रगतिशिल करको दर, मुल्य र महत्वको आधारमा करको दर निर्धारण, समयानुकुल परिमार्जन गर्ने			नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
सांगठनिक स्वरुप	राजस्व शाखामा कामको चाप अनुसार जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने		
राजस्व सम्बन्धि कामको चाप र आवश्यकता अनुसार वडा कार्यालय देखि राजस्व शाखामा कर्मचारीको मिलान गर्ने		२०८० असार	नगर कार्यपालिका, नगर प्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
ग. कर, शुल्क तथा दस्तुरको दायरा र असुली प्रणालीमा सुधार			
सुचना तथा प्रचार प्रसार	करदातालाई समयमा कर तिर्न उत्प्रेरित गर्ने		
पत्रपत्रिकाबाट कर सम्बन्धि चेतनामुलक सुचना प्रवाह गर्ने		२०७९ साउन देखि	राजस्व अधिकृत
टेण्डर, विज्ञापन लगायतका सुचनाहरु छापा तथा विद्युतीय लगायतका प्रभावकारी तथा सान्दर्भिक माध्यमबाट प्रसारण गर्ने		०७९ साउन	नगर कार्यपालिका, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजस्व असुलिमा पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता			

सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु	लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
नागरिक वडापत्रको व्यवस्था तथा अद्यावधिक गर्ने	राजस्व दररेटमा पारदर्शिता कायम गर्ने	०७९ साउन	नगर कार्यपालिका, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
हरेक वर्ष समयानुकुल करको दरमा अद्यावधिक गर्ने		०८० असार	नगर उपप्रमुख, राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
करदाताको पहिचान तथा अभिलेख	करदाताको पहिचान गरि अभिलेखिकरण गर्ने		
वर्गिकृत करदाता तथ्यांक संकलन		०८० चैत्र मसान्त	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
करछुट नहुने सेवाको वर्गिकरण		०८० चैत्र मसान्त	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
विद्युतीय प्रविधिको प्रयोगबाट सबै प्रकारका करदाताको अभिलेख राख्ने र अद्यावधिक गर्दै जाने		०८० साउनदेखि	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
राजस्व असुली रणनीति	करदातासम्म पुगेर कर उठाउने नीति अवलम्बन गर्ने		
विभिन्न संचार माध्यमबाट कर सम्बन्धि चेतनामुलक प्रचार प्रसार गर्ने		०७९ भदौ	राजस्व अधिकृत वा शाखा प्रमुख
कर उठाउने टोली खटाइ कर शिविर तथा व्यवसाय दर्ता नविकरण शिविर संचालन गर्ने		०८१ बैशाख	राजस्व शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजस्व चुहावट नियन्त्रण	राजस्व चुहावट नियन्त्रण गरि आन्तरिक श्रोतको संरक्षण गर्ने		
करदाताको अभिलेख वार्षिक रुपमा अद्यावधिकरण गर्ने		तेश्रो चौमासिकमा	राजस्व शाखा प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
करदाता पहिचान तथा निरिक्षण गरि चुहावट भए नभएको यकिन गर्ने		तेश्रो चौमासिकमा	राजस्व शाखा प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
चुहावट भएकोमा जरीवाना सहित असुल गर्ने		तेश्रो चौमासिकमा	राजस्व शाखा प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
घ. अनुगमन			
अनुगमन मुल्यांकन	कर सम्बन्धि नीति, कानुन तथा संरचनाको अध्ययन गरि समयानुकुलन बनाउने		
सम्बन्धित शाखा वा समितिले वडादेखि गाउँपालिकाको सबै शाखा तथा सम्पुर्ण सरोकारवाला निकायमा स्थलगत निरिक्षण गर्ने, करको महत्व बुझाउने, सुझाव संकलन गर्ने		हरेक आ.व. को तेश्रो चौमासिक	राजस्व अनुगमन समिति, राजस्व शाखा प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
आन्तरिक लेखापरिक्षण			
चालु आ.व.मा भए गरेका कर असुलीको आन्तरिक एवम् अन्तिम लेखापरिक्षणबाट आएका सुझावहरुलाई कार्यान्वयन गर्ने		हरेक आ.व.को तेश्रो चौमासिक	राजस्व शाखा प्रमुख, आलेप अधिकृत

परिच्छेद –छ : आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण

मूलतः विगत तीन वर्षको यथार्थ आय तथा गाउँपालिकाको राजस्व अधिकार र हालको आय संकलन अवस्थाको आधारमा यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ को आधारमा आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यसले गाउँपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्ने विश्वास लिइएको छ ।

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात् आगामी तीन वर्ष (आ.व. २०७९।८० देखि २०८१।८२) को लागि आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यो आय अनुमान राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलापहरूको आधारमा गरिएको छ । धेरैजसो शिर्षकहरूको आय प्रक्षेपण प्राप्त तथ्यांकमा आधारित छ भने भविष्यमा आयका आधारको दायरा बढ्न गई सो बाट हुने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ । त्यसैगरि केही शिर्षकहरूको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय संकलनको वृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ ।

तालिका ९: आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरु **रु. हजारमा**

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	कुल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार	प्रक्षेपित आय (रु हजारमा)
क	**आन्तरिक आय तर्फ**			
११३१३	सम्पत्ती कर	४,४००	कुल सम्भावनाको ५० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	२,२००
११३१४	भुमिकर (मालपोत)	६०५०	कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	५,५००
११३२१	घरबहाल कर	३००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	३००
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	१००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१००
११४५१	सवारी साधन कर (साना सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर)	२००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	२००
११४७२	विज्ञापन कर		कुल सम्भावनाको ५० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर	४००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	४००
११६१४	रेडियो, एफ.एम संचालन दस्तुर	२५	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	२५
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर			

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	कुल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार	प्रक्षेपित आय (रु हजारमा)
११६३२	ओखेटोपहारमा लाग्ने कर			
११६९१	अन्य कर	१००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१००
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	१५००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१,५००
१४२११	कृषि उत्पादनको विक्रिबाट प्राप्त रकम	१५०	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१५०
१४२१२	सरकारी सम्पत्तीको विक्रिबाट प्राप्त रकम	३००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	३००
१४२१३	अन्य विक्रिबाट प्राप्त रकम			
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क	३००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	३००
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	५	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	५
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	३००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	३००
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क		कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	१०००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१,०००
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	५०००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	५,०००
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	५००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	५००
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	२००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	२००
१४२४९	अन्य दस्तुर	५००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	५००
१४३१२	प्रशासनिक जरिवाना र जफत	१०	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१०

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	कुल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार	प्रक्षेपित आय (रु हजारमा)
१४५११	बिमा दावी प्राप्ती	१००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१००
१५५२९	अन्य राजस्व (विविध आय)	१००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१००
१४६११	व्यवसाय कर	१५००	कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने	१,५००
ख	**राजस्व बाँडफाँट तर्फ**			
	बाँडफाट भइ प्राप्त हुने आय		राजस्व बाँडफाँट बापत चालु आवका लागि संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुमान र आगामी आव.हरुमा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि अनुमान	१५२,९०७
ग	**अनुदान तर्फ**			
	संघीय सरकार			
१३३११	समानीकरण अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	१५८,६००
१३३१२	सशर्त अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	२२३,०००
१३३१३	विषेश अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	१२,०००
१३३१४	समपुरक अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	१८,०००
१३३१५	अन्य अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	
१३३२१	सशर्त अनुदान पुँजिगत		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	२०,०००
१३३२२	विषेश अनुदान पुँजिगत		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	
	प्रदेश सरकार			
	समानीकरण अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	११,५९५
	शसर्त अनुदान चालु		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	
	शसर्त अनुदान पुँजिगत		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	कुल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार	प्रक्षेपित आय (रु हजारमा)
	विषेश अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	
	समपुरक अनुदान		आगामी आ.व.को सिलिङमा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान	
घ	**जन सहभागिता तर्फ**			
१४५२३	जन सहभागिता		विगत देखि हालसम्म जनसहभागिताको अभिलेख नभएको हुँदा आगामी दिनमा पनि यसको अनुमान गरिएको छैन	
	जम्मा राजस्व तथा अनुदान			६१६,३९२

६.२ गाउँपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण

आय शिर्षकको संभाव्य आधार तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गाउँपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। प्रक्षेपणको लागि राजस्व संकेत वर्तमानमा सिफारिस गरिएको लेखा कोडको आधारमा गरिएको छ। माथिका अध्यायहरूमा प्रस्ताव गरिए अनुसार ऐनले दिए बमोजिम करका दायरा विस्तार गर्न सकेको खण्डमा निम्न तालिकामा दिए अनुसार गाउँपालिकाको आय वृद्धि हुने देखिन्छ।

तालिका १०: आगामी ३ आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण रु. हजारमा

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	चालु आ.व.को प्रस्तावित आय	चालु आ.व.को जेठ सम्मको यथार्थ	आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण		
			२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
११३१३	सम्पत्ती कर	३,०००	५६०	२,२००	२,४२०	२,६६२
११३१४	भुमिकर (मालपोत)	१३,०००	२,४०२	५,५००	६,०५०	६,६५५
११३२१	घरबहाल कर	८००	२७७	३००	३३०	३६३
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	१,०००	५५	१००	११०	१२१
११४५१	सवारी साधन कर (साना सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर)	५००	१४	२००	२२०	२४२
११४७२	विज्ञापन कर				-	-
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर	४००	-	४००	४४०	४८४
११६१४	रेडियो, एफ.एम संचालन दस्तुर	२५	-	२५	२८	३०
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर	२००	१,५५५		-	-

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	चालु आ.व.को प्रस्तावित आय	चालु आ.व.को जेठ सम्मको यथार्थ	आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण		
			२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
११६३२	ओखेटोपहारमा लाग्ने कर				-	-
११६९१	अन्य कर	१,०००	-	१००	११०	१२१
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	२,०००		१,५००	१,६५०	१,८१५
१४२११	कृषि उत्पादनको विक्रिबाट प्राप्त रकम	३००		१५०	१६५	१८२
१४२१२	सरकारी सम्पत्तीको विक्रिबाट प्राप्त रकम	३००		३००	३३०	३६३
१४२१३	अन्य विक्रिबाट प्राप्त रकम	-			-	-
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क	१,०००		३००	३३०	३६३
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	५०	३	५	६	६
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	३००	१३०	३००	३३०	३६३
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क		-		-	-
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	५,०००	९४४	१,०००	१,१००	१,२१०
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	१२,०००	३,१४८	५,०००	५,५००	६,०५०
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	३००	४३१	५००	५५०	६०५
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	२००	१२३	२००	२२०	२४२
१४२४९	अन्य दस्तुर	५००	६९५	५००	५५०	६०५
१४३१२	प्रशासनिक जरिवाना र जफत	१०		१०	११	१२
१४५११	बिमा दावी प्राप्ती	१००		१००	११०	१२१
१५५२९	अन्य राजस्व (विविध आय)	१००	५,९९५	१००	११०	१२१
१४६११	व्यवसाय कर	३,०००	-	१,५००	१,६५०	१,८१५
	जम्मा	**४५,०८५**	**१६,३३२**	**२०,२९०**	**२२,३१९**	**२४,५५१**

यस अध्ययनका आधारमा आगामी तीन आ.व.मा गाउँपालिकाको आय संरचना देहायअनुसारको हुने प्रक्षेपण गरिएको छ

तालिका ११: आगामी ३ आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपणको सारांश रु. हजारमा

क्र.सं.	आय शिर्षक	आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण				
		२०७८/७९ अनुमान	२०७८/७९ जेठ सम्मको यथार्थ	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
१	आन्तरिक आय	४५,०८५	१६,३३२	२०,२९०	२२,३१९	२४,५५१
२	संघीय सरकार	**४५६,५४१**	**४१४,४३९**	**४३१,६००**	**४७४,७६०**	**५२२,२३६**
	समानीकरण अनुदान	१५०,१००	१५०,१००	१५८,६००	१७४,४६०	१९१,९०६
	शसर्त अनुदान चालु	२२६,४९१	२२१,२९१	२२३,०००	२४५,३००	२६९,८३०
	शसर्त अनुदान पुँजिगत	२८,७५०	२८,५५०	२०,०००	२२,०००	२४,२००
	विषेश अनुदान	२४,९००	७,५००	१२,०००	१३,२००	१४,५२०
	समपुरक अनुदान	२६,३००	६,९९८	१८,०००	१९,८००	२१,७८०
३	प्रदेश सरकार	**३०,६९९**	**२२,९८२**	**११,५९५**	**१२,७५५**	**१४,०३०**
	समानीकरण अनुदान	१०,९७४	१०,९७४	११,५९५	१२,७५५	१४,०३०
	शसर्त अनुदान चालु				-	-
	शसर्त अनुदान पुँजिगत	८,६२५	८,६२५		-	-
	विषेश अनुदान	३,०००	-		-	-
	समपुरक अनुदान	८,१००	३,३८३		-	-
४	राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	**१४७,७९६**	**१०८,०७५**	**१५२,९०७**	१६८,१९८	१८५,०१७
५	दायित्व		-	-		
६	जनसहभागिता		-	-		
	कुल आय	६८०,१२१	५६१,८२८	६१६,३९२	६७८,०३१	७४५,८३४
	कुल आयमा आन्तरिक आयको हिस्सा	७%	३%	३%	३%	३%

परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा

जानकी गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा कार्यालयको अभिलेख, विभिन्न पदाधिकारीहरुसँगको छलफलबाट प्राप्त सुझावहरु तथा नीजिक्षेत्र लगायत अन्य सरोकारवालाहरुसँगको छलफल र यस गाउँपालिकाको विगत नीति तथा कार्यक्रमका आधारमा तयार गरिएको यस राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अपेक्षित उपलव्धि र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तय गरिएका नीति, रणनीति र कार्यनीति तथा क्रियाकलापहरुको बारेमा यस परिच्छेदमा चर्चा गरिएको छ ।

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, केही नेपाल ऐन संशोधन गर्न बनेको ऐन, २०७५, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, जानकी गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन, बार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको अध्ययन तथा जनप्रतिनिधी, अन्य सरोकारवाला प्रतिनिधीहरु तथा कर्मचारीहरुसँगको छलफलबाट प्राप्त सुझावका आधारमा तीन वर्षीय राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरिएको छ । सहभागितामुलक छलफल र उपलब्ध सूचनाहरुका आधारमा तयार गरिएको यस कार्ययोजनाले पहिचान गरेका कार्यहरुहरुलाई समयमा कार्यान्वयन गर्न सकेमा राजस्व संकलनमा उल्लेख्य बृद्धि भई देहाय बमोजिमको नतिजा हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

- स्थानीय राजश्व परामर्श समितिबाट आगामी आर्थिक वर्षहरुमा अनुमान गरिने राजश्वको अनुमान बढि यर्थाथपरक भएको हुनेछ ।
- गाउँपालिका र करदाताहरु बिचको सम्बन्ध थप सुधार भएको हुनेछ र सहकार्यमा अभिबृद्धि भएको हुनेछ
- गाउँपालिकाको राजश्व प्रशासनको क्षमता अभिवृद्धि र राजश्व प्रशासन करदाता मैत्री भएको हुनेछ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानीका थप श्रोतहरुको पहिचान भइ दायरा विस्तार हुनेछ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा बढोत्तरी हुनेछ ।

परिच्छेद आठ : अनुगमन तथा मूल्यांकन

जानकी गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजनाले निर्धारण गरेको अपेक्षित उपलब्धी हासिल गर्न कार्ययोजनामा तय गरिएका कार्यनीति र कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई बढी जिम्मेवारी बनाईनेछ। साथै स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई सहजीकरण गर्न गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकत्वमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रगति सम्वन्धी अनुगमन गर्न एक अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति गठन गरिनेछ।

अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिको संरचना देहाय बमोजिम रहेको छ।

गाउँपालिका अध्यक्ष	संयोजक
उपाध्यक्ष	उपसंयोजक
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
आर्थिक विकास समिति संयोजक	सदस्य
प्रतिनिधि, उद्योग बाणिज्य संघ	सदस्य
प्रतिनिधि, नागरिक समाज वा टोल विकास संस्था	सदस्य
राजश्व शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

उद्योग बाणिज्य संघ र नागरिक समाजको तर्फका प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यलाई यस समितिले निर्णय गरी सदस्यका रुपमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

कार्यपालिकाले आवश्यकता ठानेमा अन्य विषय विज्ञ व्यक्तिहरुलाई पनि आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा राख्न वा समितिको बैठकमा बोलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव लिन सक्नेछ। अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिको बैठक कम्तिमा चौमासिक रुपमा बस्नेछ तर समितिले आवश्यकता ठानेमा आवश्यकता अनुसार जतिपटक पनि बैठक बस्न सक्नेछ। अनुगमन समितिले निम्नानुसार कार्य गर्नेछ :

- राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समाबेश भएका क्रियाकलापहरुका लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्य गर्ने र गाउँसभाबाट पारित गराउने।
- सबै क्रियाकलापहरुलाई अलग अलग रुपमा बजेट विनियोजन गर्न संभव नभएको अवस्थामा कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि एकमुष्ट बजेटको माग गर्ने।
- स्वीकृत कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलाप छुट्याई जिम्मेवार सम्बद्ध शाखा/उपशाखाका कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोक्ने।
- जिम्मेवार शाखा वा कर्मचारीले आफुसँग सम्बन्धित कार्यजिम्मेवारी पुरा गरे नगरेको अनुगमन गर्नु पर्नेछ
- जिम्मेवार शाखा/उपशाखा वा पदाधिकारीहरुबाट उनीहरुको जिम्मेवारी भित्रका क्रियाकलापको प्रगति विवरण चौमासिक रुपमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत मार्फत संकलन गरी समिक्षा गर्ने।
- अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिबाट प्राप्त सुझावहरुलाई राजस्व परामर्श समितिमा वा कार्यपालिकाको बैठकमा पेश गरी आवश्यक कार्वाही गराउने।
- राजश्व सुधार कार्ययोजनामा भएको क्रियाकलापहरुको कार्यव्यनको अवस्थाको समिक्षा गरी आवश्यक परेमा क्रियाकलाप संसोधन वा थप गर्न तथा जिम्मेवारीहरुको हेरफेर गर्नको लागि राजश्व परामर्श समिति समक्ष सिफारिस गर्ने।

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू

- नेपालको संविधान २०७२
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण आ.व. २०७७।७८ (प्रदेश तथा स्थानीय तह)
- नेपाल सरकारको वजेट वक्तब्य, २०७५।७६
- नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन, २०७५
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- केही नेपाल संसोधन ऐन, २०७५
- स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह सम्बन्धी ब्यवस्था, २०७४
- एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४
- एकीकृत सम्पत्ति कर ब्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४
- स्थानीय तहको आर्थिक ऐनको नमूना, २०७४
- प्रदेश तथा स्थानीय कर सम्बन्धी अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन, २०७५ - नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) निर्णयबाट गठिन कार्यदलले अर्थ मन्त्रालय समक्ष पेश गरेको
- जानकी गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन २०७८
- जानकी गाउँपालिकाको वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट पुस्तिका २०७८।७९
- गाउँपालिकाको विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको नगर विकास योजना, बजेट तथा कार्यक्रमहरू
- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका प्रगति प्रतिवेदनहरू
- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, गाउँपालिका तथा नगरउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६

अनुसूची २ : तथ्यांक/सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको फारम तथा सूची

जानकी गाउँपालिका, कैलाली
राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

क) तथ्यांक संकलन सूची

१. पालिकाको संक्षिप्त परिचय तथा हालको अवस्थाः

- <u>संक्षिप्त परिचय :</u>
  - नामांकरण
  - घरधुरी तथा जनसंख्या
  - क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन
  - प्रशिद्ध स्थलहरू
- <u>मूख्य पूर्वाधारको अवस्था:</u>
  - सडक, बाटो, पुल
  - बिजुली
  - खानेपानी तथा सिंचाई
  - सावर्जनिक भवन तथा पूर्वाधारहरू
  - फोहरमैला व्यवस्थापन (फोहरको परिमाण र व्यवस्थापनको अवस्था)
- <u>आर्थिक अवस्था:</u>
  - उद्योग, व्यवसाय तथा कलकारखाना
  - मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरू
  - प्राकृतिक तथा पर्यटकिय सम्पदा

१। **पालिकाको संगठन तथा राजस्व प्रशासन**:

- <u>हालको संगठन संरचना</u>
- <u>कर्मचारीहरूको विवरण</u>

क्र.सं.	पद	स्वीकृत दरवंदी	पदपूर्ति	
			स्थायी	करार

- भौतिक सुविधाहरू
  - कार्यालयका भवनहरू
  - सवारी साधन
  - फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर

  यस सम्बन्धी बिबरण फाराम दफा २ र ३ मा पनि उल्लेख गनुं हुने छ ।

- **<u>राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन</u>**

○ राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	जिम्वेवारी

- कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको पर्याप्तता
- फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू
- राजस्व सम्बन्धी डाटा वेस, राजस्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र त्यसको प्रयोग

- ○ कप्यूटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

- **राजश्व परामर्श समिति**

क्र.सं.	नाम	पद	समिति (जिम्मेवारी)
१			
२			
३			
४			
५			
६			
७			

पालिकाको आय (आन्तरिक तथा वाह्य) सम्बन्धी विवरणः

- ○ विगत चार आर्थिक वर्षहरू२०७४।७५) , ०७५।७६,०७६।७७ र २०७७।७८विवरण आय यथार्थ को
- ○ चालु आर्थिक वर्षका लागि नगर सभाले पारित गरेको आर्थिक ऐनकर) , शुल्क, दस्तुरका दरहरू

३.अन्य दस्तावेज तथा सुचनाहरु

- ○ राजश्वसंग सम्बन्धित अन्य नीति तथा कार्यक्रम
- ○ राजश्व ठेक्का सम्बन्धी बिबरण
- ○ पालिकाको बस्तुस्थितिको बिबरण
- ○ राजश्व परिचालनकालागि भएका प्रभाबकारी प्रयास

ख) तथ्यांक संकलन फाराम

१. पालिकाको आयका स्रोतहरू तथा हालको अवस्था

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको बिबरण भएको। नभएको	दर निर्धारण भएको ।नभएको	संकलन भएकोरनभएको
१	**कर तर्फ**			
	सम्पत्ति कर			
	भूमिकर (मालपोत)			
	घर जग्गा बहाल कर			
	सवारी कर टाँगा, रिक्सा, अटो) (रिक्सा-रिक्सा, ई			
	व्यवसाय कर			
	जडिबुटी,कवाडी र जिवजन्तु कर			
	बिज्ञापन कर			
	मनोरंजन कर			
२	**अन्य राजश्व**			
	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी,वालुवा, एवम माटो जन्य बस्तुको बिक्री			
	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर विक्री			
	बन पैदावार सामसदायिक) बनको) बिक्री बापतको आय			
	नक्सापास दस्तुर			
	वहाल विटौरी शुल्क ब्यक्तिगत घटना			
	दर्ता, बिलम्ब शुल्क			
	पार्किङ्ग शुल्क			
	फोहरमैला ब्यवस्थापन शुल्क			
	स्थानीय खानेपानी महसुल			
	स्थानीय बिद्युत महसुल			
	केवलकार, ट्रेकिङ्ग कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपप्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरंजन			

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको बिबरण भएको । नभएको	दर निर्धारण भएको ।नभएको	संकलन भएकोरनभएको
	तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा ब्यवसायमा सेवाशुल्क			
	निर्माण, संचालन र ब्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क खानेपानी), विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी,ब्ययमशाला,पर्यटकिय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोविधाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि			
	मूल्यांकन सेवा शुल्क			
	दर्ता, अनुमति तथा नविकरण दस्तुरएफएम),रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म			
	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग शुल्क			
	वडा मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर			
	दण्ड जरिवाना			

२. पालिकाको स्वमित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा.

क स	जग्गा रहेका स्थान	कि.न.	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा(
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

३. पालिकाको स्वमित्वमा रहेका भवन तथा औजारहरु

विवरण	स्थान	संख्या	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम यदी) (भएमा
भवन				
सवारी साधन				
मेशिनरी औजार				

४. करमा आधारित सूचनाहरू

क. सम्पत्ति कर सम्बन्धी विवरण

पालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या ....

आ.व. २०७८।७९मा कर तिर्ने करदाता संख्या ....

संकलित रकम ....

ख. भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको बर्गिकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनका लागि निर्मित भवन÷घरहरू(नोटः व्यापारीक कम्पलेक्स, पार्टी			

क्र.सं.	घरको बर्गिकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत बहाल दर
	प्यालेस, अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस आदी(			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन। घरहरू			
३	आवासिय भवन। घरहरू			
३१.	कच्ची घरहरू कच्चीजोडाई तथा) (छाना			
३२.	अर्ध कच्ची घरहरू माटोको) जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको (छानाभएको			
३३.	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)			
३ ४.	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर (With RCC Frame Structure)			
	जम्मा			

ग. मालपोत (भूमि कर) सम्बन्धी विवरण
पालिकामादर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या ....
आ.व. २०७८।७९ मा कर तिर्ने करदाता संख्या ....
संकलित रकम ....

जग्गा सम्बन्धी बिबरण

क्र.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मुल्यांकन दरमा (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत
१	शहरी क्षेत्र			
२	आवासिय क्षेत			
३	कृषि क्षेत्र			
४	वन तथा अन्य क्षेत्र			
	जम्मा			

घ. सवारी साधन सम्बन्धी विवरण
पालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या.................
आ.व. २०७८।०७९ मा कर तिर्ने करदाता संख्या ....
संकलित रकम ....

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
	जम्मा		

ङ. व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण
पालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या ....
आ.व. २०७८।७९ मा कर तिर्ने करदाता संख्या ....
संकलित रकम ....

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	साना लगानी (संख्या)	मझौला लगानी (संख्या)	ठूला लगानी (संख्या(	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तीय संस्था बैक), विकास बैक, सहकारी, विमा आदि(				

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	साना लगानी (संख्या)	मझौला लगानी (संख्या)	ठूला लगानी (संख्या(	कैफियत
३	ब्यापारिक भवन, मल, निजी अस्पताल, संस्थागत कलेज विद्यालय				
४	डिलर तथा थोक विक्रेता				
५	अन्य ब्यवसायहरू				

च. प्राकृतिक श्रोतजन्य वस्तु विक्री

क्र.सं.	उत्पादन, उत्खनन स्थल	बस्तुहरू कुल उत्खनन योग्य परिणाम	विक्री मुल्य	संभाव्य निकासी परिमाण
१	ढुङ्गा			
	गिट्टी			
	स्लेट			
	बालुवा			
	दहत्तर वहत्तर			
	अन्य			
२	ढुङ्गा			
	गिटट्ी			
	स्लेट			
	बालुवा			
	दहत्तर वहत्तर			
	अन्य			

छ. जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु ब्यवसायिक उपयोग

क्र.सं.	बस्तुहरू	इकाई	कुल संकलन परिणाम	अनुमानित मुल्य
क.	जडिबुटी जन्य बस्तुहरू			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरू			
ग.	जिव जन्तुको हाड, सिंग, खुर, प्वाख			

ज. वहाल विटौरी

क्र.सं.	सम्पत्तिहरू	इकाई	परिमाण	दर
क.	भवन तथा कोठाहरू			
ख.	मेसिनहरू			
ग.	सार्वजनिक सम्पत्ति			

झ.पालिकाले निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा शुल्कको संभावना

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ(छ र छैन (	हालको अवस्था (आय)
१	फोहरमैला व्यवस्थापन				
२	स्थानीय खानेपानी				
३	बिजुली				
४	धारा				
५	अतिथि गृह				
६	धर्मशाला				

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ(छ र छैन (	हालको अवस्था (आय)
७	पुस्तकालय				
८	सभागृह				
९	ढल निकास				
१०	सडक बत्ती				
११	सार्वजनीक शौचालय				
१२	पार्क				
१३	पौडी पोखरी				
१४	व्यायमशाला				
१५	पर्यटकिय स्थल				
१६	हाट बजार				
१७	पशु बधशाला				
१८	शवदाह गृह				
१९	बसपार्क				
२०	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र				
२१	सिफारिस तथा प्रमाणित				
२२	दर्ता, अनुमाति, नविकरण दस्तुर				
२३	मूल्यांकन सेवा शुल्क				
२४	नक्सापास				
२५	अन्य				

अनुसूची ३ : राजस्व सुधार सम्बन्धि छलफलको उपस्थिति तथा फोटो

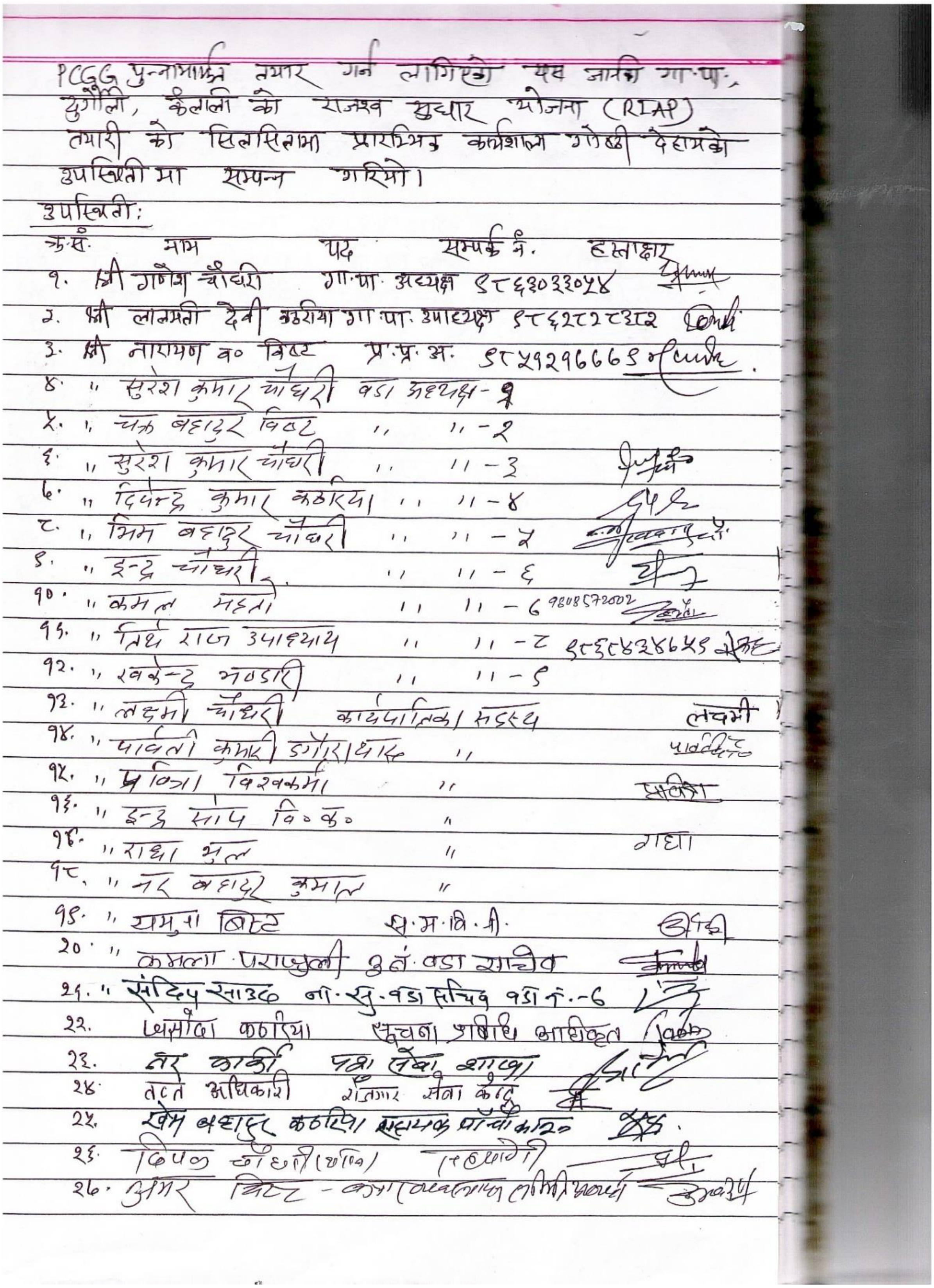

PCGG पुनर्मार्जित तयार गर्न लागिएको यस जानकी गा.पा. टुँगोली, कैलाली को राजस्व सुधार योजना (RIAP) तयारी को सिलसिलामा प्रारम्भिक कार्यशाला गोष्ठी देहायको उपस्थिती मा सम्पन्न गरियो।

उपस्थिती:

क्र.सं.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर
१.	श्री गणेश चौधरी	गा.पा. अध्यक्ष	९८६३०३३०५४	
२.	श्री लालमती देवी कठरिया	गा.पा. उपाध्यक्ष	९८६२८२८३८२	
३.	श्री नारायण ब० बिष्ट	प्र.प्र.अ.	९८५९२९६६६९	
४.	" सुरेश कुमार चौधरी	वडा अध्यक्ष-१		
५.	" चक्र बहादुर बिष्ट	" " -२		
६.	" सुरेश कुमार चौधरी	" " -३		
७.	" दिपेन्द्र कुमार कठरिया	" " -४		
८.	" भिम बहादुर चौधरी	" " -५		
९.	" इन्द्र चौधरी	" " -६		
१०.	" कमल महतो	" " -6	9808572002	
११.	" त्रिर्थ राज उपाध्याय	" " -८	९८६९८४३४६५९	
१२.	" रवेन्द्र भण्डारी	" " -९		
१३.	" लक्ष्मी चौधरी	कार्यपालिका सदस्य		लक्ष्मी
१४.	" पार्वती कुमारी डगौराथारु	"		
१५.	" प्रविना विश्वकर्मा	"		
१६.	" इन्द्र साँप वि०क०	"		
१७.	" राधा मल्ल	"		राधा
१८.	" नर बहादुर कुमाल	"		
१९.	" यमुना बिष्ट	सु.म.वि.भी.		
20.	" कमला पराजुली	३नं. वडा सचिव		
२१.	" संदिप साउद	ना.सु.वडा सचिव वडा नं.-6		
२२.	भगौती कठरिया	सूचना प्रविधि अधिकृत		
२३.	नर कार्की	पशु सेवा शाखा		
२४.	तर्क अधिकारी	रोजगार सेवा केन्द्र		
२५.	खेम बहादुर कठरिया	सहायक प्रशासकीय		
२६.	दिपक चौधरी (थापा)	(सहभागी)		
२७.	अमर बिष्ट	- कर्म (स्वतन्त्र) लेखि/कर्मचारी		

२८. नेत्र प्रसाद जोशी, विपद व्यवस्थापन शाखा
२९. जहन्जोर्ज – थारु – स्वयं सेवक [illegible]
३०. दिनेश भाइनी लो० [illegible]
३१. लालबिहारी चौधरी [illegible] अ.
३२. उँगाराम चौधरी राजस्व शाखा
३३. जित बहादुर चौधरी स्वास्थ्य शाखा
३४. तीर्थ बहादुर डगौरा वडा सचिव जानकी-१
३५. प्रेम बहादुर बुढा ,, जानकी ५
३६) बासुदेव अधिकारी ,, जानकी ६
३७) ईश्वर जोशी ,, ,, ,, २
३८. सन्तराम कठरिया कु० अ०
३९. राम कुमार चौधरी कम्प्युटर अपरेटर
४०. सेवालाल चौधरी स्वारिता
४१. भरत बहादुर थापा सहायक पाँचौ
४२. [illegible] [illegible] का. [illegible]

प्रस्तावहरु:

१. यस पालिकाको उक्त दिन राजस्व सुधार योजना निर्माणको अभिमुखीकरण तथा परामर्श कार्यशाला सम्पन्न गरियो।
२. फर्म टोलीलाई छिटो बाँकी काम को प्रतिवेदन तयार पारिदिन अनुरोध गरियो।

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी
कार्यशाला गोष्ठी

अनुसुची ४: अनुशिक्षणको प्रस्तुति सामाग्री

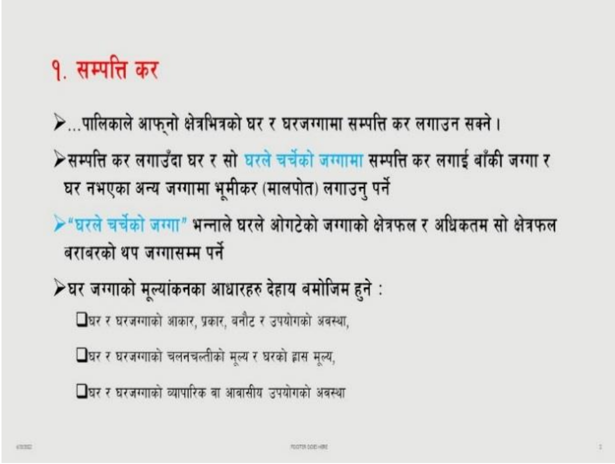

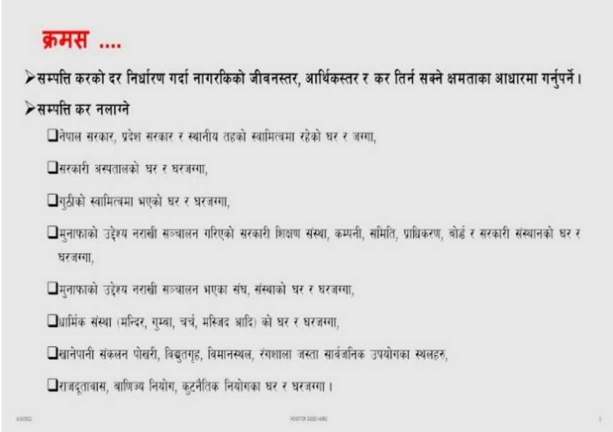

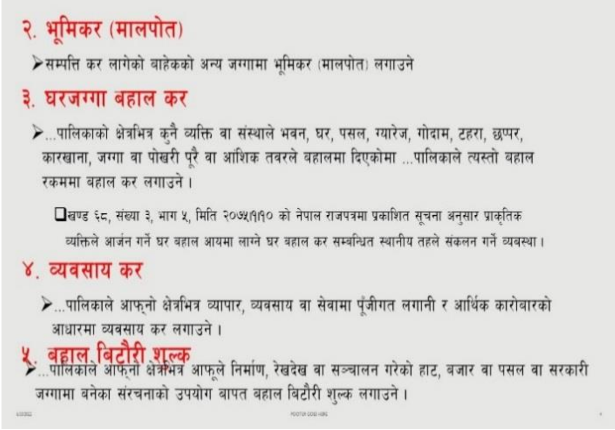

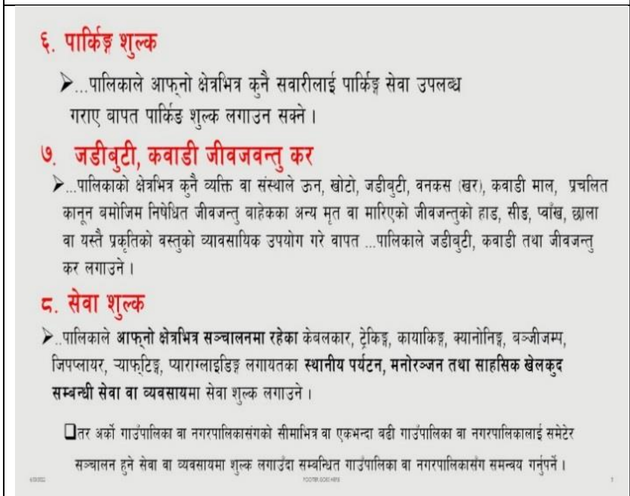

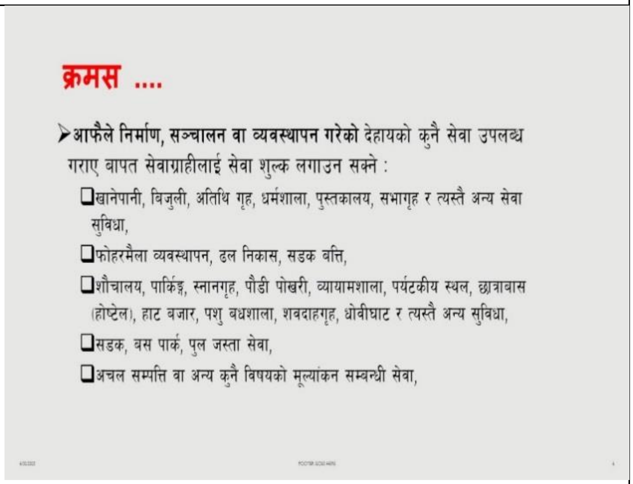

९. दस्तुर

- सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा
- दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क, दस्तुर
- घर नक्सा पास दस्तुर।

१०. विक्री गर्न सक्ने : (दफा ६२ क)

- ...पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एबम् माटोजन्य बस्तुको विक्री गर्न सक्ने।
- ...पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको विक्री गर्न सक्ने।
- यस्तो विक्रीबाट प्राप्त रकम ...पालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने।

११. सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने : (दफा ६२ ख)

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई ...पालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने।
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित ...पालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने।

स्थानीय तहवाट संकलन भई स्थानीय तहलाई ६० र प्रदेशलाई ४० प्रतिशतको दरले बाँडफाँट हुने

- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क : स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर निर्धारण प्रदेशले गर्ने)
- मनोरञ्जन कर : स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर र संकलन गर्ने तरिका प्रदेशले निर्धारण गर्ने)
- बिज्ञापन कर : स्थानीय तहले दर निर्धारण र संकलन गर्ने

प्रदेश तहवाट संकलन भई प्रदेशलाई ६० र स्थानीय तहलाई ४० प्रतिशतका दरले बाँडफाँट हुने

- सवारी साधन (टाँगा, रिक्सा, इरिक्सा, अटो रिक्सा वाहेक) करको दर निर्धारण तथा संकलन

स्थानीय तहले संकलन गर्न सक्ने तर बाँडफाँट नहुने

- टाँगा, रिक्सा, इरिक्सा, अटो रिक्सामा सवारी साधन करको दर लगाउने तथा उठाउने कार्य स्थानीय तहले गर्ने
- यस्तो रकम बाँडफाँड गर्ने व्यवस्था नभएको।

संघ र स्थानीय तह बीच राजस्व बाँडफाँड

- नेपाल सरकारले संकलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय बिभाज्य कोषमा जम्मा हुने
  - आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँड हुने
  - स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने
- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँड आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत
  - पर्वतारोहरण, विद्युत, वन, खानी तथा खनिज र पानी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोतबाट उठेको रकम वित्त आयोगको सिफारिशमा प्रभावित स्थानीय तहलाई बाँडफाँट हुने
  - प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टि बार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

अनुदानको व्यवस्था

- **वित्तीय समानीकरण अनुदान:** खर्चको आवस्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिसमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- **सशर्त अनुदान:** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने
- **समपूरक अनुदान :** पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने
- **बिशेष अनुदान :** कुनै खास उदेश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट

बैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिगेरमात्र बैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिगेरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यकालागि ऋण लिन सक्ने

धन्यबाद